

گلشنِ گلشن

Ketabton.com

بهاره گلشنی خندانده کوی

اظهار الله اظہار

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surroundings is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-

*Pher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000*

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

کاہنڈی دکل پیہ لاس کبھی خونڈنہ گوی

اظہار اللہ اظہار

سنہ یکبتہ اف رائٹرز (رجسٹرڈ) پبلسور (پاکستان)

۳ انتساب

د هاڻي دروند پلار په نامه چې وايي
"د عيت زخمو نه لا بنگاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي"

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وايي
زما دې هېڅ نه دي پکار بچيه
رې دې ودان کړه زما هرڅه ته يې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رې ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

له دا زما د والد صېب پروفېسر انعام الله جان قېن صاحب شعر دے
چې د هغوي په شعري مجموعۀ "ژوندون که بېلتون" کې چې چاپ دے
اظهار

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کابني دگل پاه لاس کېږي خوند: ټکوي
شاعر: اظهار الله اظهار
پاښتل: محمد فرېم انصاري
ترتيب: محمد اياز غزل، شکیل احمد ناياب
اهتمام: پروفېسر شوکت الله حن، محمد داؤد کمال
پروفېسر ټک: نوشاد حکيم، پروفېسر سيد ايوب شاه
روجه اشاعت: ۱۵ اگست ۲۰۰۰
پريس: انصاري پرنټنگ پريس محله جتکي پېښور
کتابت: ارشاد خان پښتو اکېډمي پېښور
قيمت: ۱۰۰ روپۍ

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانگه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون: ۲۴۰۳۰۵

هایئکو تہروتہی او نیوکی

دُ هایئکو ساخت او هیئت خہ دے . کومو معروضی حالاتو او نفسیاتی عواملو زہن و لہی دہ . خہ تاریخ ، ثقافتی او سماجی پس منظر لری او پنتو ادب تہ کلہ ، خٹکہ او لہ کومہ راغلی دہ . ددی وضاحتو نو بچنی ضرورت نہ دے پاتی شوے . خکہ چہ اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نہ قطع نظر د پنتو ژبی او ادب د سر نقادانو او ادیبانو ہم پہ دی حوالی سرہ دومرہ ضروری مواد او اہم معلومات مخی تہ راوری دی چہ دوبارہ ذکر بہ یی نوستونکی د تکرار د بی خونندی او د نظر د ستومانہی سرہ مخ کری . گنی نو دی سلسلہ کنبی زما مضمون چہ زما د هایئکو رومی مجموعہ " راتہ غور و نو کنبی بنگری شہنگوی " کنبی چاپ شوے دے . باید چہ اولوستی شی . او بیا پہ تہ تہ د بناغلی محمد یاز غزل صہب تفسیاتی مقالہ چہ د هقوی د هایئکو پہ مجموعہ " د بناستونو د صحرا وریمی " کنبی موجودہ دہ

پہ دی حقلہ کنبی کشاپی هوارولپ شی .

خکہ نو دلته زما مقصد د هایئکو پہ تیکنیک خہ تحقیقی مضمون یا مقالہ لیکل نہ دی بلکہ د هغی اختلافاتو سراسر ہم نہ بلکہ سرسری شان جاج اختل دی . چہ د تہی پہ مرستہ او د هایئکو پہ غندنہ کنبی مخی تہ راغلی دی . ممکنہ دہ چہ پہ دی لپ کنبی زہ د هایئکو خہ فنی او تیکنیکی اہخونہ ہم پہ گوتہ کری . ولپ حیثیت بہ یی د بحث د غوبنتی او موضوع د تقاضونہ زیات هچ ہم نہ وی او زما دی خبری سرہ بہ بچنی نہ متعارض کنبی چہ گنی زما دا لیک پہ هایئکو بانندی منضبط او مبسوط تحقیقی لیک نہ دے .

تر اوسہ پوری چہ د هایئکو پہ مخالفت کنبی کوم لیکونہ زما لہ نظرہ راتہر شوی دی هغوکنبی سنجیدہ او غیر سنجیدہ هر دوہ قلمہ ذہنی رویو برخہ اختل دی دہ . دی لپ کنبی چہ غیر اصولی او د هایئکو د صنف سرہ بہ حسد ، عصبیت او بی علمی بانندی مینہ بی خایہ مخالفتو نہ پہ نظر راغلی . هغہ زہ د خپل بحث نہ خکہ او باسم چہ داسی ذہنی رویی د ژوند او ادب د غوبنتو نہ صرف خنہ دہ بلکہ د نا اہلی د پتولو پہ هخہ کنبی د تہی پہ اویو د توپک ارغودلو نادانی دہ او د تہی سرہ د دہمنہی کولو لاری هوارول دی .

ایتہ د تہی او هایئکو د تقابل پہ نتیجہ کنبی چہ کوم اصولی اختلافات یا بنیادی استدہنی مخی تہ راغلی دی . باید

رد عمل بنکاره کړو- د مثال یو څو نمونې دا دي:

”چاڼ نیک اس بات کا تعلق ہے کہ تیر شاعر کو مارتا ہے
 اور اسکو گمانی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو
 ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو بچے کی
 وسیع القبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔“

دوہمہ حوالہ:

”مون خلیق خوبہ نوم سرہ یو او د تپہی د خالق
 نوم چاتہ نہ وی معلوم نو دچا کارشہ دے سچہ یہ
 پتہ خیل وخت خرابوی۔ خنی خلق خو تر دی پوری
 وائی چہ تپہ شاعر ورکوی او ہائیکو ی را ژوندے
 کوی مطلب دا چہ د ژبی او ادب غم چاسرہ نشته
 صرف او صرف د خیل خان غم پہ معنہ کوی دی۔“

د حیرانتیا خبرہ دا دہ چہ گران تنقید کونکو بناغلیو
 اخر څنگه دا فرض کړه چہ گنہ انظار الله انظار په فای ژوند
 کنبی د تپہی د اہمیت نہ انکار کوی د خبری مطلب صرف او سر
 دو مرہ و چہ ہائیکو پہ تخلیقی سطح د فرد د انفرادیت نئی نہ
 کوی او خود نمائی چہ د تخلیق کار فطرت دے ورتہ ہائیکو
 کنبی د تسکین موندلو زیاتی موقتی پہ لاس ورتی گنہ نو
 دغہ معترضین دی پخپل گروان کنبی سر دنتہ کوی او اودی
 وائی کہ چری د پنتو ژبی یو شاعر ادیب پخپلہ نامہ نظم
 نشر، غزل، ہائیکو، افسانہ، ناول، خاکہ، نکل وغیرہ لیکي نو

چہ جائزہ یی واخستے شي۔ خولہ هر څه نه وړاندې زه
 بناغلیو ناقدینو ته فقط دومره گذارش کول غواړم چہ د
 کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل
 مضمون ”ہائیکو د پنتو ادب کېسوی تیر“ کنبی ورکړی دی ہنہ
 دی لازمی اولوی او د تصفیہ شوو اختلافاتو دی پہ بیا بیا
 یی حایہ گردان نہ کوی گنہ نو او دی بنائی چہ زه پہ خپلو
 انتقادی معروضاتو کنبی پہ کوم کوم مقام تیندک شوے یا
 پہ کوم کومو حایونو کنبی تیر وتلے یم۔ زلمے نقاد بناغلی
 ازاد اشغری صیب پہ دی باب کنبی لیکي۔

”راتہ غوږ ونو کنبی بنگرې شپنگوي، نوم ہم
 بنايسته او د تاپول گتې اپ ہم بنايسته..... د
 اکثر و ملگرونه چہ ما کوی تبصرې پرې ولوستې
 یا واؤرېدې د غنې پہ باب به زه څه ووايم، خو
 دا به ووايم چہ کہ د اظهار د کتاب سر مقالہ پہ
 غور ولوستے شي نو پہ دی کنبی ددغو بناغلیو
 معترضینو د قانع کولو دپارہ مواد شته۔“

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کنبی د ا حقیقت څرگند
 کړے وو چہ:

”د تپہی شاعر ورک وي او د ہائیکو شاعر ژوندے
 او معلوم وي۔“

لهذا گڼو ناقدینو ددی خبری پہ تر څ کنبی سنجید او طنزیہ

هنده به گنجی د پښتو د ادب پنگله او د پښتنو د اجتماعي ژوند
 سرمایه نه شي تسليموله بلکې پښتانه به يې په دې سبب
 رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي هکله نو دا دې
 خپلو خپلو علاقه او وطنونو ته واپس کړي شي که هر
 څومره پکښې هم د پښتنو د تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو
 او مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انگازې ولې نه راپورته
 کېږي. خداي دې نه کړي که چېرې داسې اوشي نو د پښتو
 ادب په لمن کې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږه
 پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولي دې د ادب د
 دې رنگارنگ اصنافو د سپردو نه سپوره پاتې شي. اوس هر
 کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کې
 برخه اخلي او د قايي ترقي په هلوځلو کې هم خپل ځانته
 حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کې د اعتراض څه کښائش دے
 ددې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نه ورکېدلو او د خپل
 ځان غم په مخه اختو کېدو د زمکې او اسمان فرق دے.
 پوستونکي دې اوس په خپله انصاف او کړي چې د پښتو ژبې
 او ادب د ترقي غوښتونکي ښاغلي معتريفين دي که
 اظهار الله. اظهار.

راقم المعروف ليکلي وو

”تهپې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړي چې
 هايکو په اخاي تناظر کېدو د دنيا د هرې

ژبې، ادب او طبيقي سترگې ځان ته را اړولي دي.
 ددې خبرې په ترڅ کې ښاغلي اسير منگل ليکي:
 ”په نې صرف علاقائي يا پښتو ادب کو متاثر کړاېه چېکه
 هايکو کې عالمي پذيرائي هونې هے. ميرے خيال ميں تهپے کي
 جو عالمي پذيرائي هونې هے وه ايشياء کے کسی اور صنف
 کو نصيب نهيں هونې. هېي وجه هے که انگريز مستشرقين
 نے زياده تحقيق تهپے پرکي هے اور اس صنف پر جامع
 کتابين لکھ کر عالمي ادب سے اس صنف کو روشناس کيا
 هے.“

د ترجيې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره
 داده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منگل کوي. هغه
 زما په مضمون کې يو ځاے هم موجود نه دے او نه ما
 دا دعوي کړې ده چې تهپې ته په عالي سطحه توجه نه ده
 شوې. مقصد يې دا و چې هايکو د دنيا په هره ژبه کې
 رواج موندلے دے او هره ژبه کې ليکے کېږي او تهپه
 د بين المللي پېژندکلو باوجود صرف په پښتو، پنجابي
 يا هندکو کې ليکے شوې ده. او هغه هم د بنيادي ساختيايي
 تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلي اسير منگل
 اتفاق نه لري نو بيا دې ماته په انگريزي، اطالوي، فرانسوي،
 جرمني، روسي، چيني، فارسي، اردو او د دنيا نورو لويو
 او وړو ژبو کې ليکې شوې يوڅو تهپې او ښايي ولې ددې

برعکس هائيگوت و دنيا په هره ژبه کېدای ليکلې شوې ده او ليکلې کېږي. چې گڼ ماشومانه چې شکره - زما په خيال بناغله اسير منگلي زما نظرونه په پوره تناظر کېدای و کتلو هره ضرورت نه د هغه حسوس کېدای او د خپلې خوبې هغه عبارتونه چې دوستاي دي چې د هغوي ټاکلي شوي مقصد ته پرې تقويت رسېدای.

رنگ د ادب د خپل نظريې ته زيان ورساي. زه هم د داسې رجحان مدمت کوم خو زما په خيال چې بناغلي مشتاق مجروح شاه شاه د فحش گويي نسبت کېدای دے او بيا ي د ثبوت په طور کوي نموني وړاندې کړي دي پهنې کېدې د ښکاره تېروتنو ښکار شوي دے. زما مقصد هرگز د يو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول راته هم يو دغه خيانت ښکاري.

در حقيقت فحش گويي يا فحش کاري د معاشرې د اخلاقياتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوسته جرم دے. چې د هوس ناکي، شهوت پرستي او عصمت فروشي ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او نگ لاري خطا کوي او په سرې سترگې توروې. پدشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کېدې توره وپتل زيات مناسب دي البته که ددغې عناصرو په مرسته په يوه بي ضرره پېرايه کېدې د ژوند وړ چلوي او ښودل شي. يا د معاشرې برېښو او لغو اېښود پکښې په داسې هنر او غنډله شي چې پکښې د لذت پرستي نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصوير راښکاره کېږي نو دا به فحش لټون پېر نه بلکې د اسلامي ادب په زمره کېدې راځي. ځکه چې د يو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فاصله کوي. اوس که يو لمس پرست "بهشتي زېور" ته

گڼ ان بناغله مشتاق مجروح په خپل مشون اني اينلا کو هائيگو کېدې په راقم الحرفي د خپل خاص تنقيد ي چېر کلي کوي دي. ليکي:

"ن اني اينلا کو ميتو نوي هوم کېدې زېر پېدې غني هائيگو د غمناخي اعلي ترينې نموني دي بلکې دا ښه په د شوق سره وپلې شوې اني اينلا کو ميتو نوي هوم کېدې زېر پېدې خو هائيگو ته بيلو پرنتې وپل مناسب دي"

وړاندې ليکي:
"په شاهده کېدې راغلي ده چې پښتو شاعري کېدې تر اوسه د قلمي شاعرانو نه علاوه بل چا نه فحش گويي نه ده کړې. واحد دا نو وارو صنف دے چې غني ليکو نگرېو د فحش گويي د پاره خاص کړ دے"

زه دا وپل نه غواړم چې بناغله مشتاق مجروح دي خپله اعلي و ارفع ادبي عصبي باندې لن غور اوکړي. بهر کيف په ادب کېدې فحش گويي واقعي چې د غنډې وړ اقدام دے دغه

ڪرني له سر راوره ناداني گهني
گرک چي دکوي چرگي نه ماتپري
ورله په پوزه کني بنه ورکوي

چي پکني د جرم اوسزا قانوني اړخ په تشيبي انداز
کني وړاندي شوي دے اودا حکمت پکني بيان شوي
دے چي په بنحو پري نه دي ستول پکار گهني نو مازغه تي
خوابدے شي. خو بناغلي مشتاق ته پکني بنکاره غماشي
بنکاري اوس دي دوستونکي چيله اووالي چي غماشي زما په
هايگو کني ده کنه د بناغلي معترض په ذهن کني.

بحر تقدير که زما په هايگو کني د جاياتي حياتو د
ادراک او اظهار سره سره د غماشي عناصر په لاشعوري
توکه هم راغلي وي نو استغفرالله خداے ته هي دي توبه
وي. بلکي زه د دا رنگ هايگو د Disonه کولو اعلان کوم.

البتہ د بناغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوي بهي بي
خايه ده. چي گهني په ښتو کني د فلسفي شاعرانو نه، علاوه
بل چا غماشي نه ده خوره کري مگر هايگو کني داسي
کني.

زه پوښتنه کوم چي ايا خوشحال خان خټک بابا فلسفي
شاعر و او که نه، که جواب ئي نفي کني وي نو بيا د هغوي
په شاعري کني چي کومي ناروا شوخي او اسيز شونه دي تر
کومه پوري ئي بناغلي ويغينلو Defend کولے شي.

کوک شاستر وائي نو په دي کني به تصور دچا وي (هنذا
دوه خمين ونه په دي سلسله کني چر اهم دي يو موضوع
او بل موضوع ته اړوچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط
اړوچ او شي نو ښه خيال به په دي سبب نه غندلے کني
چي گهني ناروا اړوچ ورته او کړے شو بلکي د غلطو اندازو
سر غوڅول به عين انصاف وي.

بناغلي مشتاق مجروح چي د راقم المعروف په کومو
هايگو باندي د فحش گوښي تهمت گولے دے د نموني په
ډول تري يو دوه هايگو وړاندي کني.

واده کني پام کوه ناوخته نه کړي
چي استعمال کني ئي اوبه نه راځي
نو د کوهي ټولي چيني اوچي شي

زه نه پوهېږم چي اخر کوم داخلي انتشار بناغلي دي
کچ بحثه نه را او پارولو چي نقل کړے شوي هايگو کني
غماشي ده. چي نه ئي لفظياتو کني د هوسناکي شه ترغيب
شته اونه ئي معني د شهوانيت چغلي خوري البتہ شرکنده
پکني د خاتم الانبياء ^{عليه السلام} د وينا دا مفهوم دے چي نچ
دي بالغ شي نو واده ورله اوکړه - خلک چي زما په خيال
ورستو تري گهني پيچيد که هم پيدا کېدے شي.
بلنه هايگو :-

دو ٻيهر خبره دا ده جي بناغلي مشتاق جي ڏٺي ڏيکاري ڏيکاري
 نه صرف قابل ڏس. بلڪي وکالت جي هم کوي زما په خيال يا
 خوگي هغوي فقط نفس گشي او برگزیده ٽيپي اوربدي او
 لوستي دي او يا گني ڏٺي لغاشي ورته لغاشي نه ٺيڪاري.
 ڏنقل کفر، کفر نه باشد په مصداق ڏ بناغلي په خدمت
 کني دا شو ٽيپي ورايندي کني دي صراحت سره جي
 دا چرته اخوا دڻخوا ٽيپي هم نه دي بلڪي ڏ پڻتو ٽيپي
 مشهوري او معروف ٽيپي دي جي مڻتند و مطبوعه ٽيپي
 کني شمير ل کني.

يا قربانے :

په ما دي خبته نغاره کپه
 ورکه غمه شاه جي شملو له به درتلمه
 جي خوله جي اخلي بم الله کپه
 پيريان پري ناست دي اشي به شي مينه
 آسمان له ستور و غاره ورکپه
 ماله جي ننگه اشتاغب نه راكوينه
 سورے سورے پگولورا شي
 جي پرهارونه دي گندوم خوله درکومه
 دا ڏ رشو نه چونگ ڏس. هيله لرم جي بناغلي مشتاق
 سره به دي ٽيپي په صفائي کني گني تاويلات او توجيحات
 وي گني نو دا به مڻي جي په پڻتو ٽيپي کني صرف فلسفي

شاعرانو بخش گويي نه ده کپي بلڪه ڏ پڻتو ٽيپي کلاسڪ او
 کلاسيڪي دواپه قومه شاعرانو ته ڏدغه اعزاز پٽڪي په سر
 ڏس. او دا جي ٽيپي هم ڏ لغاشي ڏ زد نه ٽيپي نه ده پاڻي شوي.
 اصل کني جبايلات او لغاشي ڏ يو تصوير دوه جدا جدا
 اڀخونه دي خو مڻي جي يوه ده يعني جنس. اوس که ڏجنس
 صحت مند اڀخ واخلتي شي. نو ڏ جبال احساس به پيدا
 کني او که نه رڻخور اڀخ جي موضوع جوڙه شي نو لغاشي
 به تري سازي بي - دغه وجه ده جي ڏ جدا با تو په غور ٽنگ
 کني حني وخت په دواپو کني ڏ امتياز کرينه رابنڪل گرانه
 شي. په داسي نازکو مرحلو کني ذهن ڏ هر قومه الائنس
 نه ٽيپي ساٿل پکار وي گني نو داسي حالتونه به راپڻا کني
 لکه جي بناغلي معترض ورسره مخ شوي ڏس.

ڏاڻي اينه ڪو هائڪو ليکونڪي بناغلي مشتاق دا هم بيڪي
 ” زمونڊ ڏ پڻتو نوو ليکونڪيو ڏ هائڪو طرف ته
 مخه کپي ده او پکار هم ده ڏ هني وجه ڏاڪٽر
 اسرار صاحب دا بيانوي جي په پڻتو کني زمونڊ
 متقدمينو دومره خه وٺائي دي جي اوسنو ليکونڪيو
 ته جي خه پر پڻي نه دي نو ٽنگه دوي په دي
 نو وارد صنف کني ڏ ليکلو ڪوششو نه کوي خو
 هغه ورسره دا هم وائي جي هائڪو ليکونڪي مانه
 ٽول سائڪو ٺيڪاري زما يو بل مگر ڏس وائي جي

سپريه وٺي ڏاڍي اصنافو قات راغلي ڏس ڇي
 اوس ڏجاڻي صنف نه کار اخستے ڪنن ي. چاربهه
 مڙه شوڀ ده 'رباعي نسته' قصيد ڇمي دي
 پڪار ده ڇي زمونن شاعران دغه خپل اصناف را
 ژوندي ڪري اوڪه خامخايه دي اصنافو ڪنن طبع
 آزمائي نه شي ڪول نوڏ پنتو خالص خپل صنف
 ٽپه ڇي ڏهاڻڪو نه مختصره هم ده په هغي ڪنن
 دي طبع آزمائي ڪوي

زه خپله هم دا غواڙم ڇي ٽپه دي اولڪي شي خو
 په دي ڪنن شوڪ خه ڪول شي ڇي اوس نوے ڪول ڏٺي په
 مقابله ڪنن ڏهاڻڪو تخليق له زياته ترجيح وركوي. لهنذا
 پڪار دي ڇي دي عمل په ورستو دي نفسياتي عواملو او ڏ
 عصري غوڻتنو ته پام ور اوگڙو ڪول شي او بيادا ڇي لوڻ
 تحريڪونه په مخالفتونو نه مري بلڪي نوره وده او زور موي.
 بحر ڪف ڏ بناغلي مضمون نگار ڏ حوالن دي دي ليک نه قدم
 په قدم ڏهاڻڪو صنف سره ڏ هغوي ڏ لاشعور هغه
 پٽي عناد راڻر ڪنن ڇي ڏ ائي اينه ڪو ليڪو باعث او
 محرڪ گرڇڻڊ ڏس. بيا هم بناغلي مجروح ڇي ڏ محترم ڏاڪٽر
 اسرار په حواله ڪوي خبري ڪري دي زه پري اعتماد ڪوم
 اوس هغوي پوهه شه او بناغلي ڏاڪٽر اسرار. البته دا
 خبره ڇي نو وار صنف هاڻڪو ته ڏ نو وڻيڪو ٽيڪو ڪلهه هغه

شوي ده. ڇي متقدمينو ورته ڏ وٺلو دپاره هڻج نه دي
 پر پٺي اصولاً غلطه او غن تحقيقي ده او دي حقيقت منلو
 نه سترگي پٽول دي. ڇي گڻي ڏ هر دور ڏ ادب خپل تقاضا
 اسلوب، ڏڪڻ، نفسيات، حوالن او غوڻتنن وي.

تن ڇي په ادب ڪنن ڏ علامت، سريلزم، ترقي پسند
 ڏاڏا، ازم، تجرديت او ازاد خيال ڏ تلازي و غن ڪوم فڪري
 او ٽيڪنيڪي تحريڪونه راپورته شوي دي. او شعري او
 نثري ادب ڏي ڪوي ارتقاء او ارتفاع سره هڻ ڪري ڏس
 متقدمينو ڏ هغي خوب هم نه و ليدل او ڏ هغوي ڏ
 خيال په حاشيه ڪنن هم چرته دغه امكانات نه برپنڊل
 زه دامم ڇي زمونن ڪلاسيڪي شاعرانو پنتو ادب ته
 مستقل او پاخه بنيادونه وربخيلي دي او راتلونڪي ڪول
 ته لاري اسان ڪري دي خو دا دعويٰ ڇي گڻي ڏ شعر او ادب
 ڏ ارتقاء سفر هغوي ڏ موضوع او فن په اعتبار داسي ڪمال
 ته اورسو ڇي بل ڇا ته ڏي پکڻي هڻج نه دي پر پٺي زياته او
 سينه زوري ده.

ڏاڪٽر صبا زمانه زيات په دي خبره پوه ڏس ڇي تن
 او پروڻ ڪنن فرق وي تن ڇي دنيا ڏ ڪومو پٺن سره هڻج
 ده او ڪوم نوي نوي علوم او فنون په ڪنن متعارف ڪنن
 يا ڪوم سائنسي ايجادونه او تجربي پکڻي ڪنن هغه ڏ متقدمينو
 زمانه ڪنن چرته ڏس او چوڻڪي ادب ماضي سره سره ڏ

عصري او زماني پښتو په نېغ گوټي بډيي. (بندا عصري پښتو به تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخاواتر وي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. کښي نو په معاشره کښي به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د واکور صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو کام هم وړاندې لار نه شي او يو نه ختمد ونگر. محمود به يې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم د چي دا سي سوچونو پښتو ادب ته لوه زيان ورسوله دے.

د بناغلي واکور اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بيل اړخ دا هم د چي نوي ليکونکي هايکو ځکه يکي چي گڼي د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازي بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بي تحيقيقه او د شاهدي خلاف ده ځکه چي نن سبا کوم ناسته هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرظم او گڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندلکي دي بلکې ادبي دنيا کښي منلې شوي او مستند دي مثلاً رياض تميم، محمد اياز غزل، شكيل احمد ناياب عامر گمياي، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زېر حسرت او راقم الحرف پخپله هم چي شعري مجموعه "سترگو کښي خوب د گودر پاتي نشو" يې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ د ورمبني انعام مستحقه گرځېدلې ده.

پاتي شو د گوران بناغلي واکور اسرار دا اعتراض چي د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق او نويو ذهني او نفسي کمپيو نو نه سراسر د بي علمي ثبوت دے او د هغې بهتان طرازي يوه کړې ده چي د هايکو غنډونکي يې وخت په وخت په ځنډ نه ځنډه شکل کښي کوي. زه نام چي بناغلي واکور صېب د ايم. بي. بي. ايس گوري تر لاسه کړې ده او سيکاتري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښي يو څانگه ده خودا هم حقيقت کښي چي بناغلي واکور اسرار صېب چرته هم پروفيشنل سايکالوجي نه پاتې شوه. بلکې د ملازمت دوران کښي او د ريتارمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو يې چرته عام پريکښ هم نه دے کړے او نه د هايکو د رغورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنگه د هغوي ددې خيالي تخييص سره اتفاق ولرے شي چي هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلي د ادب په دې تخليقي صنف کښي ځان له د ځايه پيدا کولو خوا هڅي لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خود ادب د هر صنف سره تر يې د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښي راځي ځکه چي علت او سبب يې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلي د هايکو سره د سايکو د قافياي د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو چرې به ادب ورته زه دا وپل غواړم چي اوس عموماً د مزاح

پیدا کونو دغه وسیله اوو آف فیشن کونو کپڙي او بالهون
 که د مزاج پیدا کوو دغه انداز خپل کره شي نو ممکنه ده
 چې شوک دا هم اوو اڻي چې د غزل لیکونکي خپل وي د کمال لیکونکي
 دل دله وي او د ټپي خالق کپي وي عالی هند القیاس ولي دا
 به د مزاج پیدا کونو وږه پرېوتی حربه او وسیله وي
 او هغه مزاج چې نېغ په نېغه د یو انسان یا د یوې طبیعي
 جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
 منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د اڻي ایښه کوو هاینکو د مضمون نگار
 بناغلي شتاق مجروح د یو بل ملگري ددې احتیاج تعلق
 دے چې گڼې چارې ته 'قصیده' ربايي او ټپه څه مړه
 شوي خو نه دي چې لیکونکي چاپاني صنف هاینکو لیکي.
 وږې خایه په دې چې یو هاینکو لیکونکي هم دا نه
 وي وېلي چې شوک دې په گوته شوي دغې اصنافو کښې
 طبع ازمايي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے که
 چې شوک اوو اڻي چې لوېناري دې کرکت 'هاکي' جناسک او
 سکواش وغېره نه کوي. بلکې ددې په ځای دې کشتي
 میرغې کبابي او گولي ونه و وغېره کول شروع کړي چې
 چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
 ده چې د "هندا ماکنزم" غوندې د ضعیف تحقیقي کتاب
 لیکونکي بناغلي شتاق چې د کوم ملگري په حواله خبره کړي

د هغه هېڅ نوم ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
 گوته کره چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
 ټپسته ده. زما په خیال دغه رنگ بناغلي شتاق مجروح د
 یو فرمې کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
 یوې تراشې شوي مجسمه کښې ئې د هاینکو خلاف خپل
 ذاتي جذبات وراوندې کړي دي خو سره څه اوو اڻي زمونږ
 قلمي مزاج داسې جوړ شوه دے چې مونږ مړي راژوندې
 کوو او ژوندې وژنو.

پروفیسر بناغلي داورخان داود په خپل یو مضمون کښې
 د هاینکو او ټپي د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:
 "ځني محققین د ټپي د هاینکو سره نژدې تعلق
 په گوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادی لحاظ
 سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ وږې زیات
 فرق دے. هاینکو د چاپاني ادب یو مشهور صنف
 دے. لکه د ټپي ددې د خصوصیت او مقبولیت
 راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
 خو هاینکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومی
 مصرعه کښې پنځه، دوهمه کښې اووه او درېمه
 کښې پنځه سوتی اهنگونه وي یعنی دا ټول نظم
 اوولس سوتی اهنگونه لري. رومی او درېمه
 مصرعه ئې برابره او هم قافیہ او دوهمه یا منځنۍ

ڏي ڏوڙ صوتي اهنگونو سومره ڏ ڏوي نه
اورده وي يعني هائيگو ڏ هيٺ او موضوع دوارو
په لحاظ ڏ مخصوص شرائطو پابنده وي.

ڏ هائيگو ڏ صوتي اهنگ نظام ڏ بحر متقارب
ددې ارکانو مطابق ڪېڏي شي

	}	۵	=	فعلن فعلن فع
۱۴		<	=	فعلن فعلن فعلن فع
		۵	=	فعلن فعلن فع

خو ددې برعڪس ڏ ٽپي ڏ ڏوڙ مصرعو ڏ صوتي
اهنگونو يا ملي اوزونو ترتيباً په دي ڇول ڏي
۲۲ = ۱۳ + ۹ نه

ڏ پروفيسر صيب فرمودات په سرسنگو خو ڇپري
نيمگه ٽيا کافي په کني محوسپني او يو ځاي نيم کني په
کني ڏ تحقيقي سپرٽي خلاف ڏ سهولت احساس هم پتا
پتو ڏ کوي ددي نه علاوه ڏ هغوي ڏ حوالي دا ليک يوفني
تيسرڪ سره هم ڄا شوع ڏي.

معلومپني دا ڇي پروفيسر صيب ڏ هائيگو هيٺي
ادلون بدلون ساختياقي تبديلي او ٽيڪنيڪي ارتقاپه
نظر کني نه ده ساتي گني نو هائيگو به ڏ او ولسو چيو
او ۵ - ۴ - ۵ ڏ ترتيب په حڪمي او حتمي تقسيم کني نه
داو ستله يا ده هم مکنه ده ڇي دي سلسله کني پروفيسر صيب

بيني رجعت پسندانه ادبي ذهني ڏري ڇي ڏ هائيگو ڏ صنف
نه ڏ يو خاص مکتبه فکر ٽاڪي شوي قيود او حدود نه
پورته ڪول غواڻي. گني نو ڏ جاپان ورجينه هائيگو ڏيکوني
باشو او ورستو ناقدينو ڇي ماسولو کاشيڪي په کني
اهم ڏي. دغه ترتيب حرف اخر نه ڏي ڪنل او بيا په عالمي
ادب کني ڏ يو ڇي مصري ڏو مصرعو او دري مصرعو هائيگو
ڏيکون تجربتي هم شوي دي. ڪڏي شي پروفيسر صيب ته هغه
ڏ اتفات قابل نه وي بڪاره شوي ولي بيا ڏي هم وضاحت
لازمي پکار ڏي.

بحر حال پروفيسر صيب ڇي ڏ هائيگو دپاره ڏ بحر متقارب
ڏ ارکانو کوم ترتيب منل ڏي او په مثال کني ڇي ڏ هيون صياد
صيب کومه هائيگو وړاندي ڪري ده. دوارو کني هڻي ترون
او نسبت نشته هائيگو په پنتو ٽيه کني ده ڇي ڏ زميه
اوزانو دځي قمونو سره هم اهنگي نه لري او مطلق ڏ
بحر متقارب په بنود ڏي شوي بحر نه مقطع کني حڪم
ڇي ڏ پنتو ٽي او هائيگو ځانته يو مزاج ڏي او ڏ هني
په دغه تجويز شوي بحر باندي بني تقطيع نه کني.
هائيگو ده.

هدرد ڇي نوم ڏي
په مينه نه پوهپني
ساده ماشوم ڏي

بله اهم خبره دا ده چي فعلن فعلن فع به اصل کښي
 پنځه نه بلکي شپږ ارکان يا اصوات لري فع به دوو حرکتو
 اډانه لري البته چونکي به فع کښي د فني اصطلاح ترغه
 سبب خفيف د نو په حتمي موقعو پکښي يو حرکت
 او غورځښتي خو هېڅه داسې نه وي اوس که څوک د
 پروفېسر سبب په گوته کړي شوي دغه اهنگونه راجمع
 کړي نو شمېر به يې اوونځ نه بلکي شل وي. ددې ټول بحث
 مقصد دادې چې پښتو هايکو د غږ فطري قدغنونه په
 غارکښي ديکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه
 جاپاني ساخت کښي هايکو ليکي که په متوازي الاضلاع
 هيت کښي که مردف او مقفي هايکو ليکي که ازادي او
 معرا هايکو پابندي پري نه دي لگول پکار ځکه چې پښتو
 ژبه يوه داسې ژبه ده چې د وسيع المشربي او وسيع القلبي
 يا وصف غږ فطري اصنافو او هيتونو له په زړه کښي
 چرته هم ځان نه ورکوي لهندا د هايکو هغه ساخت او
 هيت به پاتې کښي چې پکښي د پښتو ژبي د مزاج رعايت
 اوساڼ شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلي پرېشان داودزې ليکي:

”د بناغلي اظهار دا هايکو مي ځکه د دري مصرعه ايزو
 نظمو په نامه يادي کړې چې دلته هم په هره يوه هايکو
 کښي يو پوره مضمون ځان شوه دې“

زه منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان
 يو ځانگړې نقطه نظر دے. بيا هم د هغوي د منقوله راڼي
 نه ددې غلط فهمي خورېد واندېښنه ده چې گڼي به
 هايکو کښي پوره مضمون نه بيانوي، بلکي هايکو د نيمگو
 مضمونونو يو ت او ورک تصوير وي. ممکنه ده چې د
 هغوي دا خيال نه وي خو په يک کښي يې دې طرفته د
 پام گرځولو ښکاره احتمال موجود د په دې موقعه به
 دا خبره کول هم يې ځايه نه وي چې گڼي د هايکو بنیادي
 طور سره د فطرت د مصوري او تصوير کشي نه عبارت
 دے دا حقيقت دے چې د تن هايکو گڼي ارتقائي مرحلې
 تر سره کړي دي او د فطرت د بناسته منظرونو د تصوير
 کاري نه علاوه يې د انسان د داخلي کيفياتو او لاشعورانه
 انځورونه هم رانکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاج
 يې د داسې گڼي اړخيزو نفياتي حالتونو نه پرده پورته
 کړې ده چې تخليقي امکاناتو يې د ناستي تجربولاري پرانستې
 دي او داسې هله کښي چې په هايکو کښي دي پوره
 مضمون يا د موضوع واره غوښتې په فني چاپکدستي
 سره هم اهنگ کړي شي. لهندا يوې ښه هايکو کښي د
 مضمون د نيمگر تيا خيال سره اتفاق نه شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان سبب دا خبره چې هايکو
 ته دري مصرعه ايز نظمو نه وايي نو په دې سلسله کښي

درشل پر ٻڙي ڇي ڏو ستونگي ذهن پٽيله ددغو سلسلو
 ڪري رهيو ڪيئي رايو هائے ڪري البته دا رعایت پکيئي لازمي
 ساقي ڇي هائے داسي ڪلهي توري يا نڪتي پکيئي پر ٻڙي ڇي
 په تصوير جو رولو ڪيئي مرستيالي ثابتي شي. او ڏ مضمون
 ڏ نيگريٽيا احساس په ورستو او تمبوي.

په دي لپ ڪيئي دا خبره هم ڪهدے شي ڇي ڇني اصنافو
 ته ڏ ڇني خلقو زيات ملان او رجحان وي نوڪه چاته
 داسي محوسلڙي نو ڇه ڏ فڪر مندي خبره نه ده او
 نه يو صنف ته ڏ زياتو ورماتيدو نه دا ثابتي ڪيئي
 ڇي هغه دي خارجا مافوق الاصناف او ڪرڻي. هغه ڪه ته
 وي ڪه هائیکو.

بناغلي رحمت شاه سائل صنب ڏ بناغلي اسماعيل گوهر
 په شعري مجموعه مڪا (ڇي) ڏ پنتو ٻيئي اولني ڏ هائیکو
 مجموعه ده) ڏ هائیکو ڏ صنف خلاف خپل ڪوم خيالات
 حرڪت ڪري دي. ڏ هئي لب لياپ دا دے ڇي ڪيئي اشعيل گوهر
 خپل ڪيئي شاعرانه خيالات په دغه پيرا په ڪيئي ضائع ڪري دي.
 ڏ ڪيئي ٽيٽيا خبره دا ده ڇي بناغلي سائل اخر دا ڇنگه مناي
 دي ڇي ڪيئي تخليقي روح ڏ يو مخصوص ظاهري ڪاليت پابند
 او محتاج وي او ڪه ڏ يو معلوم هئيت په چوڪا ڪيئي تخليقي
 جذبه خپل اظهار او سکري يا له ڇان سره ڏ رائج اصنافو
 نه بييل ڇه شڪل راوري نو خپل اقاديت به او بائي لي. م

عرض دے ڇي هر دري مصره اين نظم هائیکو نه وي ڇه
 ڇي ڏ هائیکو خپل داسي ساختيا ڪرڻه وره 'نفسيا تي ماهيتون
 تيکنيا غوڻيٽي او داخلي اړخونه دي ڇي عام دري مصره اين
 نظرونه ڏ په اسانه نه شي زغملے.

ڏ مڙمنڻي سلسلي شاهين خيال دے ڇي هغوي ٽپه
 ووري نو دا اطمینان ورته اوشي ڇي خبره سرته اورسپه
 خود هائیکو ڏ اورپد ونه پس ورته داسي محوسلڙي
 ڇي ڇه خبره لا پاتي ده او يو قسم ڏ تندي او تشنگي
 احساس ورته ڪيئي.

چونکي مڙمنڻي سلسلي شاهين ڏ روھي سندرو
 سلسله ڪيئي په پنتو تهو راٿو رولو ڪيئي بلا وخت صرف
 ڪرے دے او دغه رنگ دغي خوب اولسي صنف سره ڏ نوره
 هم زياته وابستگي او تپون پيدا شوع دے ڇه ورته
 داسي احساس ڪيئي. ڪهدے شي ڪه هغوي ڏ هائیکو دوستو
 له هم ڏن خپل قيمتي وخت ورکيو نو ڏ تندي او نيگريٽيا
 احساس به ورته بيان ڪيئي او ڏ هائیکو په سلسله ڪيئي
 به ڏ خپل زور موقف نه لاس په سر شي. ڇه ڇي
 ڪوم ڇين ونه عموماً په عادتونو ڪيئي راشي نو بيا زيات
 اپيل ڪوي.

بله دا ڇي ڏ هائیکو تيکنيا هم ڇه دا رنگي دے ڇي
 ڇني سلسلي شعوري طور سره ڏ. ابهام، ابهام يا اخفا په

دَسائلِ صِيبِ خِیلِ ذَاتِي تَأْتِي خَوْ كَيْدِ شَيْ خَوْ مِثْلِ شَوْءِ حَقِيقَتِ دَادِ عِجِي هِر رُوحِ دُخْدَايْ پِه قَدْرَتِ دُ جِوَسِي خَوْبِنَه اَوْ اَتَقَابِ پَخْلَه كُويِ نُو مَعْقُولَه خَبِرَه دَا دَه عِجِي هِر تَغْلِيَقِي رُوحِ دِي دُخِيلِ نُو عِ فِطْرِي اِمْتِنَاحِ تَه پَرِغُودِي شِي كِنِي نُو مِصْنُوعِي اِخْتِلَاطِ بَه اِي لَه بَرْمَه اَوْ غُورِخُويِ مَقْصِدِ دَا هِم نَه دَعِ عِ فِئِي حِكْمَتِ عَمَلِي نَه دِي كَارَتَه اِخْتِي كِنِي - بَحْرِ مَالِ كَه يُو تَغْلِيَقِي غُورِخُوكِ دَ هَايِكُو پِه رَايَه كِنِي حَانِ بِنِكَارَه كُولِ غُوَارِي اَوْ جِبْرَايِ خُوكِ دُ غَزَلِ چَارِبَتِي يَا تَهِي قَاوِمِ يَا سَاغِي تَه اِرْوَلِ غُوَارِي نُو دَا سِي غِبْرِ فِطْرِي اَوْ خَطْرِنَاكِ بَه وَيِ لَكَه عِجِي دُ مَعْمُولِ خِلَافِ مَاشُومِ بِي لَه حَه ضرُورَتِ نَه پِه لُوعِ اِبْرِشِنِ پيدا كُولُو لَه تَرْجِيحِ وِرْكَوِي شِي -

تَغْلِيَقِي جِوَهْرِخُو دُ مَلْغَلِي پِه مِثَالِ دَعِ - هِنَه كَه هِرَه پِه رَايَه اَوْ هِر چَرْتَه وَيِ خِيلِ قَدْرِ اَوْ قِيْمَتِ نَه وِرْكَوِي - اِلْتِهَ دُ جِوَهْرِي دُ نَظَرِ مَوْجُودِ كِي پِكِنِي بِنِيَادِي شَرَطِ دَعِ - مِشْرَانُو وَيَلِي دِي عِجِي لَعَلِ پِه اِيرو كِنِي نَه پَتِه پِي حُكْمَه زَه دَا دَعُوِي كُومِ عِجِي دُ اِخْتِلَافَاتُو اَوْ مَخَالِفَتُونُو اِي رِي بَه دَ هَايِكُو لَعَلِ كَلَه هِم پَتِ نَكْرَه شِي خَوْ شَرَطِ پِكِنِي دَا دَعِ عِجِي دَ هَايِكُو پِه وِرْسَتُو دُ يُو لُوعِ تَغْلِيَقِي رُوحِ اِنْكَازِي رَپُورْتَه كِنِي - وِرْسَرَه دَا خَبِرَه هِم زِيَا تُو مِ عِجِي هَايِكُو شَاعِرَانَه خِيَالَاتِ نَه ضَا ئِعِ كُويِ - بَلْكَي بَقَا اَوْ دُوَامِ وِرْتَه وِرْجِنِي - كَه دَا سِي تَه وَه نُو دُ سَائِلِ صِيبِ

دُ تَنْقِيْدِ نَه پَسِ بَه چَا هِم هَايِكُو نَه وَه لِيْكَي خَوْ تَابِتَه شَوْءِ عِجِي دُ خِيَالِ لُورُوَايْ دُ جِنْدِي اِفَاقِيْتِ دُ رِي دُ نَزَاكَتِ اِدْرَاكِ اَوْ شَعُورِ اَوْ دُ تَخْلِيَقِ دُ زَبْرَه چَا وُدُونِ شَرِيْكَي كَه پِه هِر صِنْفِ كِنِي وَيِ دُ خِيَالِي لَارِي خِنْدَانِ پَخْلَه لَرِي كُويِ اَوْ بِيَا دَا هِم دَه عِجِي سِپَرِ لَه خَوْ دُ خِيَلُو وَا رَه رَنُكُونَه پِه سِيبِ سِپَرِ لَه وَيِ اَوْ سِي كَه خُوكِ وَا يِي عِجِي دُ كَلَابِ دُ كَهْلِ وِي دِي پِه هِر كَهْلِ كِنِي پيدا شِي كِنِي نُو چُولِ كَلُونَه پِه دُ خِيَلُو هِم نَكَه تُونُو بَا وِجُودِ ضَا ئِعِ يَا وِرْكَ شِي نُو خُومَرَه عِجِي خَايَه بَه وَيِ -

مَعْتَمِدِ بِنَاغَلِي اِبَا سِي نِ يُو سَفْرَه عِجِي پِه خِيَالِي شَعْرِي عِجِي عِي " غُورِخُوكُونُو " كِنِي اِي دُ خُوِي دُ خُونَدِ بِيْدَلُولُو دِپَارَه هِم يُوِي تَهِي قَدْرِي لَه حُطْبَه نَه دَعِ وِرْكَوِي خَوْ بِيَا هِم دُ تَهِي دُ مَدَا فِعِيْنُو پِه صِفِ كِنِي اَوْ دَرِبَدَلِ غُوَارِي (اَكْرِي عِجِي زِمَا پِه خِيَالِ پَتِه دُ وِرَه قُويِ صِنْفِ دَعِ عِجِي دُ چَا دُ هِنَجِ قِمَمَه دُ دَفَاعِ حَه حَاجَتِ وِرْتَه نَشْتَه)

بِنَاغَلِي دُ وِرْخِ پَانَه مِشْرَقِ پِنِيورِ پِه يُو كَالَمِ كِنِي دُ " هَايِي كُيُو " دُ سَرِخَطِ لَانْدِي دَ هَايِكُو خِلَافِ پِه دَا سِي اسْتِمْدَا ئِي پِه رَايَه كِنِي خِيَالِي وَسُوسِي شَرِكُنْدُوِي - لِيْكَي : " هَايِكُو كِي مِثْمَاسِ سِجِي اِنْكَارِ نِهِيَسِ لِيْكَنِ پِشْتُو عِوَا مِي ادبِ مِي اِسْ سَه زِيَادَه شَكْفَتَه رُوحِ پُرُورِ اَوْ رُپُرُ مَغْرِ صِنْفِ سَخْنِ شِي مَوْجُودِ هِيَسِ - طِي كَه مَخْتَصَرِ تَرِي نِ پِه رَايَه مِي جِسْ

وہی کہل۔ مقصد دا چي د تخليق جوھري قوتونو د ادب پہ
 هرہ خانگه کني د حان بکاره کولو توان لري۔ اوس که شوک
 نر پہ گوتہ پتول غواړي نو شوک به ورته اخر شه او وايي۔
 بناغلي اباسين په تپه کني د تغزل د موجودگي دعوي
 هم کوي چي مناسب نه ده۔ په اصل کني تغزل د غزل سره تړلے
 وصف دے لکه چي خرنگ په رباعي کني تر بچ په تشبيہ کني
 تشبيہ او عقل سره د تعقل نسبت وي۔ هم دغه رنگ په غزل
 کني تغزل وي اوس که بناغلي اباسين دا نه و بل غونډل چي
 په تپه کني تپ يا تپي وي نو بناه په سهولت ي دا و بلے
 شو چي په تپه کني بي انتها خوب والے او شعريت وي۔ ممکنه
 ده چي د بناغلي اباسين په دي حقله خپل خه خانته منطق
 وي۔ هسي خو که شوک تغزل ثابتول غواړي۔ نو په کافي
 هوا، چينه، اواز، حوايي او مينه وغیره وغیره کني به ي
 هم ثابت کړي و لي هنج علي او فني اعتبار به ورته نصيب
 نه شي۔ بحر حال د بناغلي دي خبري سره خو قطعاً اتفاق
 نه شي کېدے چي د هايگودي اومرو دري مصرعي وي۔ بايد
 چي هغوي د هايگو هيتي ارتقاء په نظر کني ساتلي وه۔ بله
 د تعجب خبره بناغلي اباسين دا کوي چي ” تپه ۹ + ۱۳ کی محرو
 ميں ہوتا ہے، ” کېدے شي چي د بحر ونونه د بناغلي مراد د
 تپي سلايونه يا چپي وي و لي د اردو ژبي روزمره او محاوره
 خو د دي جملي خه بل تعبير وړاندې کوي اوداغلط فہمي

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ تپہ پختون
 جلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ تپے اور ہائیکو
 میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
 ہیں اور تپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
 مصرعے ۹ + ۱۳ کی محروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ اور
 فینا غورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
 اس بنا پر دو مصرعے تپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
 دینا عقلمندی نہیں ہے۔

زما پہ خیال بناغلي اباسين ته دي خبري علم ضرور
 پکار و چي د اسافو د بقاء په ورستو يو زور اور تخليقي
 قوت موجود وي او کله چي هم يو صنف د تخليقي جوهر نه
 عاري شي هغه که تپه، چاربيت، قصيده او هايگو وغیره
 هر صنف وي بيا خپل وجود برقرار نه شي ساتلے اوس
 که ديو پنتون شاعر تخليقي زور په تپه کني ژوند را پيدا
 کولے شي نو هم د هغي شاعر د تخليقي قوت نه به اخر بيا
 و لي په هايگو کني سا اوسي۔ دي باوجود چي هنج تخليقي
 جبر او غير فطري قدغن پري هم نه وي لگولے شوے۔ بحر
 کېف زه بناغلي اباسين ته داسي گني شمېر تپي په گوتہ کولے
 شم چي هنج ادبي بنکلا او عوامي کشش پکني نشته اگر چي
 شوک به ورته هم د تپي ولسونه انکار اونکړي۔ اوس که
 بعض د تپي پيرايه د تفوق معيار گنلے کېدے نو داسي به

پرانتلی شوی ده یا کومه تشیای پدرايه خپله کړې شوي
 ده د تفييلاتو باوجود بي حايه او ناقصه ده. خو که چرې
 له ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړه شي نو بناغله اباسين
 به دا حقيقتونه ځنگله په شاتسبوي چې د رکشي سفر د
 موټر ساينکل د سفر نه زيات محفوظ او د عزت جوگه وي.
 ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
 صفتونه په موټر ساينکل کښې نشته. بناغله اباسين وايي
 چې په موټر ساينکل د درېو نه زياتي سوري هم سفر کوله
 شي. او رکشکښې دا گنجائش موجود نه وي. خو بناغله دې
 ماته دا او وايي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
 ساينکل د درېو نه زيات کسان سوزوي او که چرې داسې هم
 اوشي نو ايا خلقو ته به هغه کسان بسوي يا کم از کم اواره
 گرد نه ښکاري؟ زما په خيال د وکالت د وگړي تر لاسه کولو
 نه پس بناغلي ته دا علم ضرور پکار و چې په موټر ساينکل
 د گنجائش نه زيات تنان سورېدل يو قانوني جرم دے
 خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو بناغله
 اباسين په چالاني کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف
 کوم.

محترم بناغله اباسين دا هم وايي چې هاييکو د ټپې
 کره مېلنه ده. او مېلمانده څوک د کور مالکان شي جوړولے
 زما په خيال داسې سوچ نه صرف تنگ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاريخ، تهذيب او د رواياتو نه هم د لاعلي
 ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
 واخي نو پښتانه ي په خپله توره او په خپله وينه
 حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې يو ځل
 کوم صنف خپل کړي نو بيا ي نه پردې کوي. اوس که
 بالفرض ټپه هاييکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
 د ټپې اعلي طرفي وي او دغه رنگ په ټپه نوره هم د
 قدر وړ او گرځوي. حالانکې حقيقت دا دے چې د هاييکو
 وجود د ټپې دپاره پيراساټ parasite نه دے. بلکې
 هاييکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
 منزلونه لټوي. چې د ځني استثنائي صورتونو نه
 يو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې
 د ماورن سنسېلټي او جديد حياتو په حواله هاييکو د
 ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د بناغلي
 اباسين دا ضد هم بېخي بي حايه دے چې گڼې د ټپې په
 موجودگي کښې هاييکو خپل ځان ژوند نه شي ساتلے
 په دې حقله د بناغلي زېر حسرت دا تجزيه د لوستو جوگه
 ده. يکي دے:

”خه موده وړاندې زمونږ پښتو ليکونکيو ډرنگه
 ”خريکه“ ”ترايلي“ او هاييکو غوندي نوو
 صنفونو باندې خپله طبع آزمائي شروع کړې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نه لاپیدا کېږي
 ادب ته شریعت کورې خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا
 ارمان وي چې گټې هغه دي د ادب وړې مفتي او منلې شي نو
 بیا پکار نه وه چې ځان ته یې د ادبي مفتي نسبت کېد وک
 ځکه چې دغه رنگ انکسار او افتخار دواړه رایو ځای کېږي
 او دا عمل اجتماع ضدین گڼل کېږي. دا حقیقت دے چې د
 اعلیٰ د تلازمې او د علم د وصف نه سپو مفتي مفتي کېدے
 نذا شي. مکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلي
 ددغې غلط فهمی ښکار شوے وي او دغه رنگ ترې د ادبي
 مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سر زوشوي وي. بیا هم ښاغلي
 ته دا پته لگېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتوی
 د منلو او سجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال گران
 ښاغلي اباسین لوستونکو ته دا وپل غواړي چې ما هر څه
 فرمایلي دي یا زه چې هر څه فرمایم - هېچرې یې هم او نه
 منی. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي
 ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي تائید ورکوي.
 والله اعلم بالصواب.

بیا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلي اباسین هاینکو ته
 بدعت په کوم خیال وپلې دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
 مقدس او سپېڅل عمل دے. او هر کله چې هاینکو د تخلیقي زړه
 چاودون رازېږېدے یو ژوندے شعري صنف او گڼېدو

ده. او ځپلې کلمې توانايې پرې صرف کوي لگیا دي.
 دغو اصنافو کښې "خړیکه" او "ترایلي داسې" و
 چې خپل وجود کښې د توانايې د فقدان له سببه
 یې په وړاندې سفر جاري ونه ساتلے شو
 او لای په سپر کښې پونې نه ده وپلې چې
 خپل منطقي انجام یا طبعي مرک سره مخامخ شو
 یواځې "هایکو" داسې تېر او تند جاپاني صنف
 و چې په پښتنه خاوره کښې یې خپلې جرړې
 مضبوطې کړې. دا جاپانے صنف د خپل
 مخصوص مزاج، طرز او کره وره حامل وو. ولې
 ددې په څانگو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
 بوتي قلمونه وگلول او نن دغه بوته وده کوي
 او د یوې تنه ورې وې شکل اخلي. د پښتنو
 سترگو ته یې داسې رنگارنگ کلمونه سپړدي دي
 چې ښائست او سیکار ته یې سترگې برېښي؛

ښاغلي اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
 هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتوی جاری کر رہا
 ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
 کی چنداں ضرورت نہیں؛"
 گران ښاغلي دنته یو وارې بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

نو بيا ولي بناغلي اباسين چي خيله هم ذ لفظ د حرمت منون
دے دا ناروا خبري کوي خوداسي بنکاري چي په گسران
بناغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوي
او د تفهيم په سلسله کني د ذهني انقباض او عدم سهولت
بنکار شوه دے.

د ساهو ليکونکو د څلېر يستم اېرېل دوه زرم د روداد
ترغه بناغلي واکتور راج ولي شاه څوک صېب دا سوال راوچت
کړو چي لکه څنگه پته په موسيقي کني خيله ځانته يوه
پېژندگلو ري ايا هائیکو هم په پښتو موسيقي کني ځانته
يو داسې پېژندگلو او ځانگړے آهنگ راپيداکولے شي او
که نه.

د بناغلي واکتور صېب په خدمت کني عرض دے چي
موسيقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانگړي دي - عموماً
هنرمندان او نقادان د موسيقي شمار په لطيفو فنونو
کني نه کوي. او ثانوي حيثيت ورله ورکوي. نو اوس
که چري هائیکو د موسيقي په زير و بيم نغه نغه نه شي نو
بيا هم د هنري په ادبي مقام کني هېڅ کس نه رايي. دويمه خبره
دا ده چي هائیکو هم غنايت ، لے ، آهنگ او ردهم لري نو
هېڅ وجه نشته چي سازونو سره دي هم آهنگي پيدا نه
کړي په دي سلسلې کني د بناغلي محمد اياز غزل او بناغلي
شکيل ناياب هائیکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چي

د زېره رايکونکي موسيقي د تشب و فراز سره ئي راز و
نياز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق بناغلي واکتور راج ولي شاه
څوک داخيال هم بنکاره کړو چي هائیکو په پښتو کني څکه
خوبښيي او مقبوليت ئي بيا موندلے دے چي په پښتو
اولسي ادب کني د دي سره تره دو نکلے صنف شته - اوس
تعميق پکار دے چي هائیکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي
ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبي نه ورغلي ده - ولي
بناغلي قلندر مومند د دي خيال سره اتفاق او تکړو او
څرگنده ئي کړه چي هائیکو د جاپان يو معروف او منلے
شوه شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چي موند دي
د هر راتلونکي صنف جرړي په خيله خاوره کني د
لتول ضد اوکړو - او بيا په داسې صورت کني چي هېڅ
قرينه پرې دلالت هم نه کوي - زما په خيال د بناغلي
قلندر مومند راي په دي لږ کني بېخي درسته ده. څکه چي
هائیکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنيادونو
رابيلله کړي شوي ده - که چري دا وو بېلے شي چي د هائیکو
جرړي په هائي کائي کني دي نه چي د پښتو په اولسي
ادب کني نو مناسب به وي ولي بيا هم که په دي سلسله کني
څوک تعميق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے گول پکار -
مکنه ده چي دغه رنگ کني اکشافات محي ته راشي.

زما منڀ جي ڏٺي غنڌ نه کول خيالي تهذيبي او ثقافتي
 جرڀي غوڻول دي. يو باشعوره فرد به هم داسي نه وي
 جي داسي به اوغواڙي خوزه دا هم نه غواڙم جي هائيگو
 دي ڏينٽو په مبله دوسته سيمه بي له شاه جرمه تهذيبي
 او بي له شاه گناه سنگسار ڪرڻ شي. اول زما خيال وڃي ڏ
 هائيگو او ٽيڙي موازنه او مقابله غير فطري ده. بي بي
 سوچ او ڪم و ڪه چرته په دي بهانه ڏينٽو تنقيد چولي
 ڏ ٻيڻ بهامغلرو نه ڊڪڊي شي نو قباحه به ڪيڻي
 نشته. چونڪي ڏ هائيگو په فني او فڪري ارتقا ماپه خپل
 مضمون ”ڏينٽو ادب ڪمپيوٽر هائيگو“ ڪيڻي تفصيلي خبري
 ڪري دي نوبن حايه به نه وي ڪه ڏينٽو ٽيڙي په حمله ۾
 شاه اووايم.

دا حقيقت ده ڇي ڏٺي ڪن توصيفي اڙخونه شته خو
 حئي خويونه ڏ داسي هم دي ڇي ڏ تجرڀي او ارتقا بجني توان
 نه لري او په ذهنونو يوه سترڀي ڪوونڪي خاموشي
 خوروي. ڏ مثال په طور هره ٽپه ڏ ”يا قربان“ يا ”لکه زار“
 نه شروع ڪن ڇي ڏ دوستونڪي يا اورڀدونڪي په وينه
 ڪيڻي ڏ يڪانيت زهر خوروي. اوددي ڏ انگورو ڏ ملا تره
 بغير يوقدم هم وړاندې نئي ٿي. البته حئي پوهان ”يا
 قربان“ ڏ ٽيڙي لازمي جز ونه مڻي. بجز تقدير ددي نزايمي
 اڙخ نه يوطرفته دوپده خبره دا ده ڇي ٽولي ٽيڙي په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنگ ڪيڻي وي او په هيڏ
 حال ڪيڻي ڏ خپلو ٽاڪلي شوو او اوزونو دائره يا حصار نه
 شي ماتول. او ڏ خپلو سرونو له جادونه نئي راو ٿي
 جي زما په خيال ڏ ٽرگيت يو رخ ده.

بناغله پروفيسر داورخان داود ليکي
 ”ڏ ٽيڙي خپل يو غنڌوس او محسوس هيٺ Form
 بحر يا اهنگ (Rhythm) ده ڇي په يوه نيمه
 مصرعه ڪيڻي يو ڊبر اوڀر او طويل مفهوم بيانوي“

نه پوهينم جي بناغله داود صهب ڏ يوي نبي
 مصرعي په ڏڪر ڪيڻي ”يا قربان“ په شاه معلمت نظر انداز
 ڪوي. بحر نوع زما منڀي په معنوي اعتبار ٽپه په ڪوزه
 ڪيڻي ڏ سمندر بندولو اعجاز ده خوداهم حقيقت ده
 ڪه يوه ڊبره بناخته پنگله هم وي او يو رنگ جامه
 اغوستل ٿي وظيفه ڪري وي نو ڏ ظاهري لباس يڪانيت به
 ٿي ڏ بناخت ڏ گنڀو اڙخونه نه ڏ ذوق او دلچسپي سترڀي
 بل اڙخ ته واروي اوس ڪه هم هغه پنگله ڏ وخت ڏ تقاضو
 مطابق ڏ نوي فېشن معقول او رنگارنگ جامي واغوندي
 نو ڏ ژوند شومره سپرلي به ٿي ٻيڪلا ڪانون ته ڪچڪول په
 لاس او درڀدل غوره ڪري. نو بايد ڇي ڏ هائيگو منگدين
 او مخالفين ڏ اصولي سياحتونه قطع نظر خپل قيمي وختو
 بي حايه ڏ ٽيڙي په وکالت او ڏ هائيگو په مخالفت ڪيڻي نه

ضائع کوي. بلکي ٻيہ ڏي ڏنو، مناسب تجرِبو سرہ اشنا
 کري او داسي هيٺي، داخلي او خارجي تجرِبي ڏي ٻيہ کيني
 او کري ڇي ڏ فکري رفعت سرہ سرہ پکني ٻيہ هيٺي او
 ساختياي سطح هم دا صنف ڏ تنوع سرہ فتح شي. خودا کار
 ڀر رياض، نوٽ سوچ او هنر مندانه جرات غواڙي. کيد
 شي ڇي ڇي ڇي پوهاند دا هم اوواڙي ڇي ڏ هيٺي تجرِبو او تنوع
 دا عمل به ڏ ٽيپي پيٽنڊگلو ورکه کري. دا هم مکنه ده
 ڇي يو نقاد خوله راپورته کري ڇي ڏ ٽيپي خپل خاص او
 معلومه وضع ڏ ٽيپي ڏيٿا او استحکام ضمانت ڏ ڏ او دا ڇي
 دا خاص رنگ ٻيہ ذوق او ذهن بيخي ڏ ستوماني لڙي نه
 راوي خو زما ٻيہ خيال ٻيہ ڏي ماورن اڀر کني ٻيہ دا قسم
 خيالات محض يوجنڊ باقي رد عمل وي يا دعادي نشي
 ڏ اضطراب کوکه به ورتاه وٺل زياتاه بنا وي. ماته
 پته ده ڇي کاه ٻيہ ڇاه ڇي پوت وي نو دروند وي خو
 هونسيارن دا هم وائي ڇي اوبه ٻيہ ڇاه ڇي اور ٻيڙي نو
 ڏنڀ شي او بيا تخليقي اصناف ڏ کاڙي ڏ جبو د خاصيت نه،
 بلکي ڏ اويو ڏ رواني او تحرک ڏنويونه ٻيہ خيلو ٺورندي
 اوسي. هڪه ره غورم ڇي ٻيہ ساختياي اعتبار هم ٻيہ ٻيہ
 کني ڏ بيدلون مناسب تحرڪون نه لائل پکار دي. ڏي
 وضاحت سرہ ڇي دا به ڏ ٽيپي ڏ ارتقا هڻي وي نه ڇي ڏ
 ٽيپي ڏ انقطاع. اوکھ چري دغه تجرِبي ڏ ٽيپي ڏ روح سرہ

متصادم نه وي. نو لازماً به خيالي ٻيڙي مضبوطي کري.
 گني نو ٻيہ بل صورت کني به ڇي ادب پخيله ڏ نامقبوليت
 فيصله واوروي.

دا هم حقيقت ڏ ڇي ڇي نوي شاعرانو ٻيہ ٽيپه
 نه صرف تامين ڪر ڏ ڏ بلکي وره ڇي ڏ يو مستقل صنف
 شڪل ورکولو هلي ڇي هم کري دي. بناغله سعيد گوهر ڏي
 فارم او هيٺ تعارف ٻيہ ڏي ڏول کوي.

”دا ڏ ٽيپي ڏ رومي مصرعي نه شروع شي او
 ٻيہ دريمه مصرعه ختم شي. ڏي منجه تر مضمونه شين
 نوري مصرعي ڇي ڏ ٽيپي مضمون سره تعلق لري
 هم وي. اول شعري ڏ ٽيپي ڏ اولي مصرعي سره
 هم قافيه وي. ڏ دويم شعر دوايه مصرعي ڇي
 خپلو کني هم قافيه وي. دا ڏي صنف اوله
 بيرفاه ده. ڏي وزن ڏ ٽيپي ڏ ورمي مصرعي
 مطابق وي. ڏي نه پس دويمه بيرفاه کني ڇلور
 مصرعي سره ڏ ٽيپي ڏ آخري مصرعي وي. دا
 دوايه ڏ ٽيپي ڏ مصرعي سره متردف او هم قافيه
 وي ڏي وزن هم هغه وي ڇي ڏ ٽيپي ڏ آخري
 مصرعي ڏ ڏ.“
 مثلاً:

اندېښني مه کوه جانانه

داخو دي باسي له جهانه

دا به دي کور جوړ کړي په زړه کښي

ستا د گوگل په ښاريه کښي

خان ترې ساته بچي اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه کلونه

حکله خي وایم چې وېر مه کوه غمونه

اندېښنو خو اړکړل تر شود و سپين بشرونه

لوستونکي دي پخپله فصله اوکړي چې په دي تجربيه

کښي ټپي د محبوبې د قلا صورت اختيار کړي د او که نه.

او دا هم چې دي شکل ته تجربيه وېل پکار هم دي. زما په

خيال دي عمل د يو نوزايدده صنف د تعارف په قربان کاري

په قرباني کړي ده. حکله چې په ښوولې شوي صورت کښي

په ټپه کښي د داخلي تجربې او هليتي تنوع هېڅ نموني په

لاس نه راځي او د ټپي خپل شناخت پکښي هم ورکېږي.

(لهذا تجربيه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو

صنف د پرمختگ خيال پکښي ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز

هم د د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه ليکلي

شوي دي او اخري دوه مصري ټپي وړميو مصرعو

سره په قافيو کښي ټپلي دي او بيا يې د يوې ټپي په تړون

نظم سرته رسولې دے چې د نظم نقطه غروچ يا کورگس

ورته وېلې شي. خو متاسفانه زه به دا اووايم چې د

ښاغلي سهيل خټک ټپين هم د ټپي په سټرکچر کښي هېڅ

ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنگ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښي

د تجربې په خيال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو

دا کوششونه هم کم اوزيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپين

سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووايم چې دا ټپولي هلي خپي د ټپي

هليتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښي د ټپي د

پېوند کاري او قلم گولو هېڅ دي نوزيات موزون به

حکله وي. چې په داسې واره صورتونو کښي د ټپي په

قديم فارم باندې هېڅ ارتقايي اثر نه دے غور هېدلے

بلکې د نورو گټو لندو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې

جامعيت او اختصار ته هم نقصان ورسولے دے. لهذا

دي سلسله کښي داسې تجربې پکار دي چې د ټپي د مزاج

تکمله خو وي ولي د ټپي د فطري او فني غوښتنو او

خورو ورو امکاناتو داسه نه ماتوي يعني ساختايي ارتقا

دي د ټپي د فضايي سرحد ونونه بهر نه اوځي چې د

انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دي د

خپلو کړو وړو مطابق خان ته د نوي ادبي تحريکونو رنگا

رنگ جاڳي ضرور اغوندوي. خود لباس دپاره دي خپل وجود نه لندنگ کوي. هيله لرم چي لوستونکي به تما په اشاره پوهه شوي وي.

بصر حال د خپلي موضوع نه د يو خاص قسم گهرن او خنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چي دا بحث چي په ښه ده هايښوښه نه ده. د ټپي په موجودگي کښي د هايښو د تخليق جواز نشته يا هايښو زمونږ د خاورې سره هڅه خپلوي نه لري. ايا دا بحثونه پښتو ژبي او ادب ته څه فائده ورسول شي. او د هايښو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زيان او تاوان ورسېدلې دے.

زه دا خبره منم چي هايښو د پښتنو د خاورې نه لارښېدلې شعري صنف نه دے خو ولي که يو بهرني صنف د پښتون د تهذيب او کچې د ارتقا او احيا ډمه په خپل سر واخلې او ښه په ايمانداري سره يې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورته ددې خدمت گذاري دا سزا ورکوي چي د سر غوڅولو فيصله يې صادره کړي. کله هم نه ځکه چي پښتانه د خپلو وفادارو په مرگي مره او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځني پښتنو ناقدينو د هايښو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کيف دا حقيقت دے چي هايښو په دومره لنډ وخت

کښي په پښتو ادب کښي ځان ته دومره لږ مقام پېدا کړے دے چي تصور يې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چي ټپي چي زرگوننه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبي زور او قدیم زرخيزه شعري صنف دے. اکثر و نقادانو هايښو سره اوږه په اوږه اوډوله او د دواړو تقابلي شروع کړو. زما په خيال د ټپي او هايښو موازنه پخپله د هايښو د مقبوليت او بريالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چي هايښو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اگامو راغلي ده. چي يو ادبي صنف په دومره لنډه موده کښي خپل طبيعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولي په هايښو د پښتنو په سيمه نه صرف ځواني او چوپن راغلي بلکي د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زور صنف ټپي سره يې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خود شپږ زره کاله استېلاص صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولي که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼي ثبوت دے چي هايښو نه صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکي د پښتانه يې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځني خلق د هايښو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرگندېږي چي هايښو کښي يې کچه تخليقي زور پروت دے ځکه چي کمزوري ځينو نه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوند دے نه شي ساتلې زما يقين

دے دهايلگو د منكرينو پي حايه ضدونه به هاييلگو د
اسمان رفتونه ته يوه نه يوه ورخ خامخا ورسوي دا
مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې رنډې تخنيکي ، ژور آثار او
ژوندي شهادتونه رابنکاره شوي دي .

اوس که زما د خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گڼي
زه هاييلگوله په تپه قوتيت ورکوم نو د بېد به کوي .
زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو
ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دي
پښتو ژبې ته راشي . چې ژبه او ادب پرې وده مومي . ذوق
ته پرې تکين رسي . ذهن ته تفریح بخښي . ضمير پرې
دابېدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي .

زه محسوسوم چې د ټپي او هاييلگو خان خانته مېدانونه
او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا
دواړه يو بل سره په ختي موقعو مرسته ضرور کوي
خو د يو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې
دواړه مباحثو يا وجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو
سره تړل شوي اصناف دي نو د يو غندنه هم عقلندي
نه ده . بله دا خبره چې اعلي ادب په موضوعاتي او منفي
دواړو حوالو د جغرافي بندېږنو ، نسلي امتيازونو او
طبقاتي تقسيم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ
ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بيا په

دې بنياد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث گرځول هېڅ
دور اندېښي او دانشمندې نه ده .

بنکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب
بېخي خواخوږي نشي کېدے . څوک چې هاييلگو د پښتو
ژبې نه ويستل غواړي او نه اوس هاييلگو دومره ورکه
سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کېنو سترگو
اوگوري .

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچر اردو څانگه

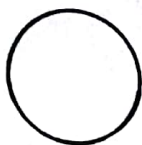
اسلاميه کالج پېښور يونيورسټي

مأخذات

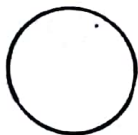
- ۱) آزاد اسفند، د اظہارہ ہائیکو تجزیہ، 'ورج پانہ وحدت' پبلسور، ۹ مئی، ۱۹۹۸ء۔
- ۲) اظہار اللہ اظہار، راتہ غور و نوکبہ بنگری شرنکوی سلمان پرنتورز جگہ محلہ پبلسور، یکم جنوری، ۱۹۹۸ء۔
- ۳) اسپر مگل، ایک نوجوان شاعر، اظہار اللہ اظہار 'ورج پانہ مشرق پبلسور' ادبی ایڈیشن۔
- ۴) مشتاق مجروح یوسفزے، ائی اینکو کو صائیکو، غہر مطبوعہ۔
- ۵) اظہار اللہ اظہار، راتہ غور و نوکبہ بنگری شرنکوی سلمان پرنتورز بابو جہد روپ پبلسور، یکم جنوری، ۱۹۹۸ء۔
- ۶) اسپر مگل، ایک نوجوان شاعر، اظہار اللہ اظہار، 'ورج پانہ مشرق پبلسور' ادبی ایڈیشن۔
- ۷) مشتاق مجروح یوسفزے، ائی اینکو کو صائیکو، غہر مطبوعہ
- ۸) ایضاً
- ۹) ایضاً
- ۱۰) پروفیسر داورخان داؤد، 'پہ او جدیدیت'، ص: ۹۷، تہاس پبلیکیشنز، سلسلہ نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء۔

- ۱۱) پریشان داؤدزے، 'ورج پانہ وحدت پبلسور' ادبی ایڈیشن۔
- ۱۲) خبری اتری، پبلیکیشنز، 'ورج پانہ مشرق پبلسور' ادبی ایڈیشن۔
- ۱۳) اباسین یوسفزے، 'ہائے کیوں'، 'ورج پانہ مشرق پبلسور' ادبی ایڈیشن
- ۱۴) " ایضاً " ایضاً "
- ۱۵) زیہ حرت، ادب بازار، 'ورج پانہ وحدت پبلسور'، ۲۳ فروری، کال ۱۹۹۸ء۔
- ۱۶) اباسین یوسفزے، "ہائے کیوں" 'ورج پانہ مشرق پبلسور' ادبی ایڈیشن۔
- ۱۷) پروفیسر داورخان داؤد، 'پہ او جدیدیت'، ص: ۹۷، تہاس پبلیکیشنز، سلسلہ نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء۔
- ۱۸) سعید گوہر، "د پبلیکیشنز شاعری او وک اصفاف" اولس کوپہ، ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء۔
- نوٹ:۔ حوالہ نمبر ۱۸، مقالہ نگار د مقالہ تلخیص دے چھ د گران پروفیسر داورخان د قلم کاوش دے۔ لہذا د ہغوی پہ شکر یہ او جہرہ منہ۔

نشته پروا که سنگسار بزمه زه
مرمه په ده دي چي داسي نه دي پکار
کاږي دکمل په لاس کښي خونده نه کوي

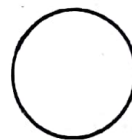

نن ي له هرڅه نه يقين پورته شو
مياندي چي هم بچو کښي فرق کوي
اوس به دچا جولي ته خان غورځوم

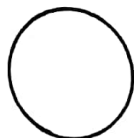
رې دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس درکښي غښي د ژوند پاتي نه دي
زامن د پلار مري ته لاس اچوي

د پر گنهگار يمه خو ما اوښخنده
رېه منت کومه ما سره بس
له مرگه پس حساب کتاب مه کوه

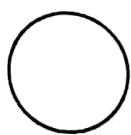

اے د کلهم انسانيت رسوله
تاچي څرگند کړه د ژوند ټول رازونه
رې سلسله د نبوت ختمه کړه

چا جينكى په لاره كړې نه دې
وېل مې سترگې به اوس نه پټوي
ورته زما د وينې ډرپ خټه دے

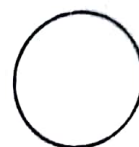

وايي جانانه بي اسرې مې نكړې
زه به كيله خټه د پردو نه كوم
چې خپله مور راباندې كور وړانوي

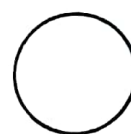

پرې به هوارې كشي شې بلا
كه د خپرات نه د خانانو د مرگ
غريب د خپل واده ډوډې سازه كړي

رانه په چم كېنې دشمنې جوړې كړي
مخې كړي مانجانې بيا مې نه پېژني
مور به د بنكلو په سر شرنه كوم

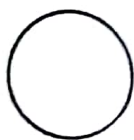

مرگ دې د داسې پښتو پرده شي
چې د انگن څكلونه او شو كوي
ترېنه ظالم له كهدسته جوړه كړي

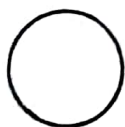

خه په سكون سره ژوند ون تېروم
يو خوا پټې كينې او به خور كومه
بل پله اور بل كپم دومه واچوم

يم بي روزگارہ انٲرويو له ٲمه
مينه كوه خو راٲر غاٲه نه شي
ٲي ډ جامو استري مي مانه نه شي

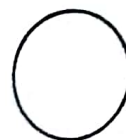

بازار كٲي گٲي ٲنه ٲنكاره مخونه
خو مونډ ٲي اووٲني ٲادر كٲي په سر
زمونډه ٲٲي مونډ نه سٲر كوي

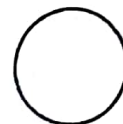

شٲريٲي ٲنه داده ٲي زٲه كٲو صبر
اوس ډ انصاف طبعي له چانه كوي
غله ډ قاضي كور كٲي ٲناه اخلي

ٲي ډي يوازي كٲم په نيمه لار كٲي
نو زه له ٲانه داسي ورك شوم لكه
ډ ميانډو غٲٲي ٲي خالي ٲاٲي شي

بل ٲوك به ٲرنگ رانه تاخيلوي
دومره ٲاسته كه دډي خوٲ كاٲي وو
نوگيدٲانويه وو ٲول خوٲي

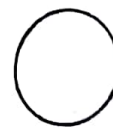

شٲر زه ډ كلي شريفانو كٲي يم
ٲوك ٲي لوٲم هغه مي قدر كوي
شمله ٲي جگله كٲمه غلا له ٲمه

خبر که دی سر نه لوپته پرپوته
چی طوفانونو کنبی راگهر شی د ژوند
شوک بیه له یو بله ستر ونه کوی

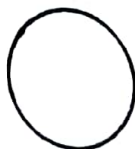

بیا په وطن کنبی زلزله راغله شه
پنځې له کوره په تلوار راوځي
رت دی جولی کنبی زمونږ خبر واچوي

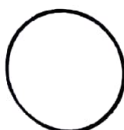

د لاسي کول له خو باران اسره وي
شپږې تېبې به راځي نه په ما
چی پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پتري نه نیسي
زه چی نامه د خوشبویو اځم
د کلي په شانگه باندي اور اوکي

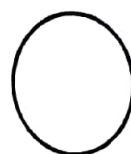

ستا پي رځي د هېرېدلو نه دي
چی تصویر ونه دي هم کورمه نو
وېم که مې ټول کله په کانو اولي

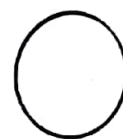

وايي زما غریبي بيدي نه شي
خو ساه مې اوځي چی د چم جینکي
راته و دوتو کنبی کالي پسخوي

په لوږو تندو ئې پروا نشته ده
وا ئې په گېډه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپورې کا

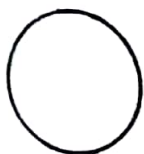

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو خمتا خو نه ده
چې ئې په لارو گز کوښ شېرېني

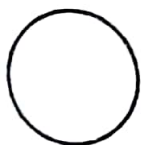

دا چې په خه فريب کينې گېډه ئې ته
ستا سر تېزې به هله ما مناي
که د اوبو لاره په ژونده نه وه

په پټو سترگو پرې باور مه کوه
شېرېني پام کوه چې تېر نه اوځي
د ملا منډه د جسات پورې وي

عبتونه مجبورو او خورل
خومره سنگينه حادثه ده د ژوند
شېرينه ژارې چې مې سر غوڅوي

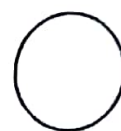

بې حايه نه دي ويرېدل د ښکلو
زما د تندي انتها داسې ده
بټ هم رپېږي چې زه ساه اخلم

بشار د پندو دے تاته بنه پته ده
ته د کشتو ولونه مه پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

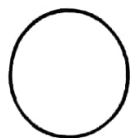

رې دې کړې خبرخو دا شگون بنه نه دے
پنځله دولۍ کني هغې کور ته لاره
پلار چې ې چاله دې خوانان وړلي

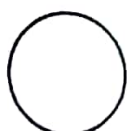

خه ننگيالي دې قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کني مدام
لوڼه جولي ته د دېمن غورځوي

ناپوهي خبرخو ې حسي خوره ده
بټ خو ساکاني اختلې نه شي
خوک به په کانو کني قلم گلوي

خاوري به پوه شو د تعليم په مزه
مازيگره چې شي چپو ته د سيند
کتاب ورلپه کړو چکلان لاسو

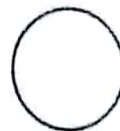

خان کني خوک توان د تماشې نه دري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
خوک د پېر يانو په دولۍ پسې ځي

سڀيٽيس زمونڊن ڏ لاري ڇنڊا ڇو نه ٿو
چي اشارو ورته ذره اوکرمه
نو ڏ بنگاي نه په يو ڏو را اوڻي

زهره اخر صبر ڪري سلو ڪٽي وائي
کوه چي هر چا سره مينه کوه
خو شي له خان کورته را اورسوه

په هنج فریب دلاسه ڪن به نه
کت چي پردے شو خود نهي شي شو
سترگي مي نه ورتي که ڊپر سترے يم

زهره ڪٽي ئي اور ڏ مينه بل ڇنگه شي
ڏ چا په کور ڪٽي چي شير يني زما
لوپه روشني انڱري سره پراته وي

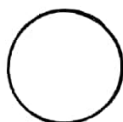

خمه مدام ڏ هو اکانو په رخ
يم ڏ سپريانو ڏ دولي په مثال
خان راتنه ماء سپاره بي کوره ناهي

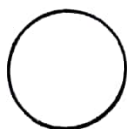

شونڊه مي رو ڏ چي شنه ڪٽي
اوزه په دي سوچ ڪٽي رگيريمه چي
دوه توري يو تڪي ڪٽي خائ ڇنگه شي

اوس به په دې کښې تاته خه وایمه
زار شاه ستاله سادگه شیرینې
منې زما اوخوبنه خپله کوي

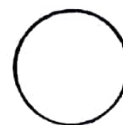

د برسنډې کملې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته کې مدام
تور به دې پورې په لنده نه شي

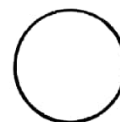

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرگ حساب شوې شیرینې زما
خولې تاه توکلې لارې نه راجې بیا

دارې وهمه سرچینه یم د ژوند
تابه لیدلې وو رنگونه زما
خو که دې سترگې پټې کړې نه وې

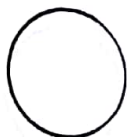

زه خو دنیا ته فرشته بنکارمه
بیره له دغې ویرې نه خرایمه
چې اصل مخې رایه ډاکه نه شي

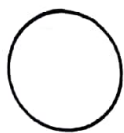

خه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دې قتل توریالی د وطن
زه هنی مون باندي بېگم سره حم

د حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تلو دلاسه کښم نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبير غواړمه

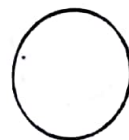

بلا ختلي دي په سر رقيب
خدائے شته چې نور ورته هېڅ نه وايي
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

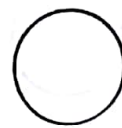

د مينې لار کښې چې ټيندک شمه زه
شړينه اووايي په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دو ولي ي

وايي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننگۍ ته غاړه نه بدمه زه
مخ به مې اوس کفن کښې هم نه وينې

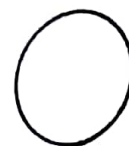

نن يوې بڼې خپل خاوند ته ويل
سختې بې حايه په وړو مډکوه
ته چې زلمه و ټابه څه نه کول

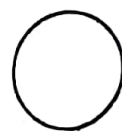

له سپينې بڼې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرېسته يمه زه
ته څومره وران وي تاته ښه پته ده

دا قافلې دې په سفر کېږي اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وايي چې نن هغه سېلاب يوړله

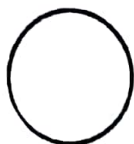

شیرینه وایي له تازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

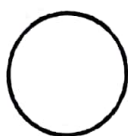

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کېږي نه ده
وايي که اور ته موهم واچوي نو
د مشرانو وېسلي به منو

ماڅه غوښتلي وو او داڅه اوشو
نن مې له هرڅه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېدې چېچل اولیدل

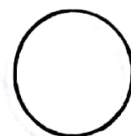

دلته انصاف د چیند خانو ټول د
پرېښوده که داغ دې په لمن پرېږي
سربله دې اوبایلي که پوزه کېږي

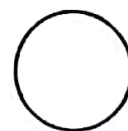

او وایي خپل عزت پخپل لاس کېږي د
چې شوکوي مانه زما لوپته
نو ستا شمله به څنگه جکه ساتم

غوښتنې ستا ټولې بڼې داسې دي
لکه چې چرکه څوک په زور اونیسي
او ورته اووايي هاگی و اچوه

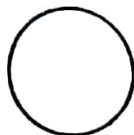

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دي ما به هېڅ ویلي نه وو
خو واره چې خولې مین و اوخوړې

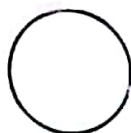

خوانه خوایي او د سپرلي مازیکس
داسې په یو بل کښې غرق شوي وومون
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دي کار کښې زمونږ کار نه لري
حد کښې دي اوسې کښې بڼه به نه وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

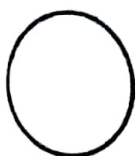

تېښته د ژوند له تقاضونه کوم
هر څه په سر سترگو منم شیریني
خو کوټې او یو کښې ډوبېدل بڼه نه وي

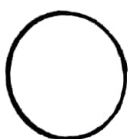

خدایه شته دشمن مي خوشحالېږي په څه
دا خو مي لويه د ژوندون کټه ده
چې محبت کښې مي تاوان کړے دے

دوسره پوهېږي نه ماشومه ده لا
خان ترې بڼې ورک شي چې ما اوويښي
لا حادثو هوبڼياره کړې نه ده

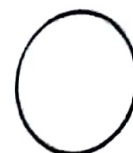

خوارلس کليزي پېغلي ماته وييل
پوهه په بخت ده په عرونو نه ده
تابه دا خپلې تجربې دهوکه کړې

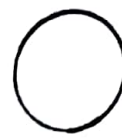

خوشحالېدم ورته بي حايه هې
چې دکيرېږي تېښتې مې اويدلي
پرې مې کړې نن خان له د برېتو خو کې

منم فرېبا دي خو صحرابڼې د ژوند
ستا خواني مرگ مکي مکي گوانبون
د محرومي احساس په شاتېبوي

خان پخپل زورباندي ژوند ته ساته
گڼې نوزو خو د قاتل اوښکه يم
ماله به شوک په زړه کېځي خاڼه راکوي

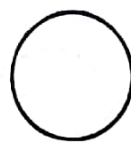

ژارې له سره لويته لرې کړې
وايي بهر له کوره شي مه کوه
گڼې نو خان حلالوم لاليه

شيء کڻي له کوره پښتني نه اوځي
مرگ دي روا دے خوځه خپل کاله ته
د نهر خاته نه مخکڻي خان رسوه

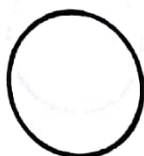

زما د زړه داغونه پرق اووهي
سپوږمې چې کور جوړ کړي نو ټوله شپه بيا
ما سره ستوري پټه پټوڼي کوي

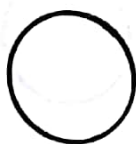

بي وفا نه يم خو شپږيني زما
د زانو سېل چې لا روان اووښم
زړه زما هسې په هوا غوندي شي

پدې دوه څنگه په تا ملا وټرم
وس چې دي اوسې بي خوندي نو ته
د خپل مېړه خبره هم نه مني

هرو قلم ترې راخستلې نه شم
ماشومه سازه کړي له خانه وايي
راله په لاس باندي گهرې جوړه کا

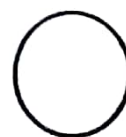

ددې خبرې په مطلب نه رسم
وايي چې ستانه زه اوزکاره شمه
بيا به څاروو ته بوټاوه کومه

خوچاته خه اوچاته خه بانه شي
د شلوژرندوکه راوتي وي خو
مېر شوي اخر د لوپټې پکي کنيې

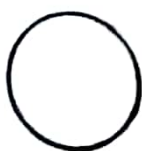

خلقو په ما بېدگسايې کړي دي
ثابت که يوجرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

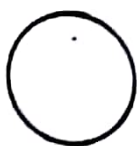

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې ټيندکه

مېرانه شوه مېره د پښتو پالنه
پلار مې په موبن باندې جرگه کړې ده
نور مې د شپې تياره کښې کور پرېښه ده

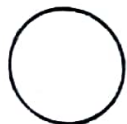

غله راختايې دي په کور، غلي شه
سوچ ته مې پرېږده که خه لار راوتي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

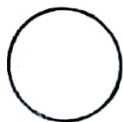

راوړي چې ماله پلوتې د سحر
شوک مې پلوقدرې هم اونه وينې
کورته د شپې تياره کښې خان رسوي

ادوایی نه پوری کوم نکرینری
رانه چی بل وطن ته چی مینه
نو سره لاسونه دی په شرق اوکی

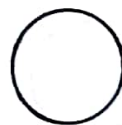

د پینتی کومه ادا او پستایم
په کومه ورخ چی زه په کور کبې نیم
له آییڼی نه هم سترونه کوی

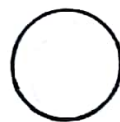

خوک ورته پورته هم کتلے نشی
آچی سرتوره را اوچی له کوره
قول چاپېرچل شی لوپته لوپته

طوفان یی یونی جولی ته دچا
وایی نور وړاندې یی نظر نه گئی
لاس راله راکپه گڼی غرقه شومه

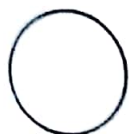

په ژوند کبې کته او تاوان خه وی لا
پرېن ده چی غرق شومه پروا نشخو
چی د واده ارمان یی اورژېده

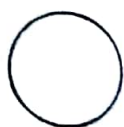

سور یی نن پلار ته په حېرت او وېل
خدای شته چی لور مو واده کړې ده نو
اوس هلو مو بن کړه مېله نه راجی

د ښار ماحول درنه څادر لري کپو
ياد کړه جهاز چې به راپورته شونو
شوي به کوټي ته په يو دو دننه

وايي بي حايه طبعي مه کړه له ما
اوتپه دا تپي په سپوري گني
څوک به سپوا مانه خرابه نه وي

زه ئي له خان سره مېرلن کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د کس
پېغلي انگن کني په خړپوسو شولې

سارپه سارپه اهوڼه څله کوي
ستا د خواني تاو چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د واورې بتان

زه څه تپوس کوم او ته څه واي
يوه خبره دي هم روغه نه وي
تا جوړ په اوبن باندې سورلي کړې

خوښه دي خپله ده خو ياد اولسه
گډې به تل خاورې په سر بونډي
چې د خاوند سترگو کني خاورې نولې

ييم دُ تعبير دُ بلاگانو خوراک
په کوم فریب باندي دھوکہ کوټمان
ياران په بيله باندي پيا زگرځوي

دا بنه انصاف دے افرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بيله وهي
بل خوا څوک گفټ قدرې کولے نشي

پردي وطن کښي ي زړه خورغوندي شو
له خانه ورکې بنايسته پېغلوکې
سافران درسته يادېښي که نه

منه داچي ستا د زور نه رسد
خوچي زما گريوان ته لاس اچوي
نو ستا شمله به شو کومه له تا

ستدگي په ما باندي بښي توري دي
کورته په ډېره موده پس راغله
په سرو جناو ي استقبال ماکوه

دومره زېږيل ييم د ژوند حادثو
اونه چي هر کورکښي مېوه اويښي
په ما د کانو بارانونه کښي

خبرې پټې پاتې کيږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوکندې
وايي خوشبو ستا د بدن رازونه

خوږې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې نه کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
مې کېده نه ځکه تېر ما بنام ئې
د بنار په چوک کېږي خودکشي اوکړد

خاوري د پکنک په خوند پوټه شمه زه
ذره هم خپلاسي ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان گموي

دا نه چې پوټه نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چټي پيې باز پرېږدمه

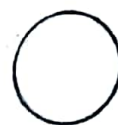

منزل ته گڼې مرحلې پاتې دي
لا د کښو ولونه مه پرانيزه
چرته تياره لار گڼې تيندک نه شمه

خدا ئے شتہ پہ خیلو کئی خہ پس پس کوی
خانونہ غلی کوی چي ما اوویني
خه رازداري خوشته د مور او دلور

زه چي د سيند چيو ته گورمه نو
راشي په سترگو مي لاسونه کيندي
وايي خاه اووايه چي خوک يمه زه

بنه روغ رمپ يم چي بهر يمه زه
کور ته چي راشم نو بي حاله شمه
چا جو په ما باندي تا ويند کړه دے

دا حقيقت د چا نه پيا خونہ دے
درنگ سپرلو پسي لند بن و حکه
مون په صرا کني او به خور کړه دے

مون به سپوړمي ته وو پخوا ختاي
افسوس خودا دے چي زمونږه دکور
درشل که او درين بي، ديوال پريوچي

بنگري په لچو کني په خيال شرنگوه
چي په سينه کني مي غورنگ راشي نو
په دريا بونو کني کشتي لاهو شي

هَان چي دي ما باندي ناجانده كرو، نو
نور به سواله دي نه خه وایمه
بگري دي مات شه د پینزیو سره

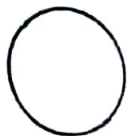

دي ستم به خه تعبير کوي خوک
بنه چي مي غرق کري نو شهرينه وایي
توبه توبه داسي به بيا نه کوم

چي هلو خلوکني د ژوند گيري شوي
د ميانو تينو کني شوده اوچ شولو
دا نو نده به چه چا پسي چي

غم زمونږ ټولي خوشعالي اوخوږي
عسرونه او شو چي زمونږ وطن کني
ختي روژي شي خو اختر رانه شي

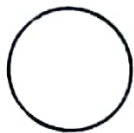

ورسره ډيري مجزي دي منم
خو زه د بکلونه ټپوس کومه
د زړه دا رنج علاج مي چاسره د

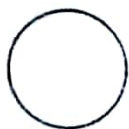

دا لپونه يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په ترکي فضا کني
خوک شته چي لاس کښي په سر د یتیم

ثوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
خه چې ارمان د زړونو اورژو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نیسي

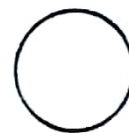

سأه راله دوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعي دچا نه اوکړم
دکهل سينه کښې هم دکافي زړه دے

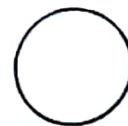

دخدائے نه اویرینه ، غلے شه بس
سکڼې مابنام دے لارو نمر پر پوتنه
خوله به دي گوونگله شي خبرې مه کوه

دومره خو حق شته په دي بنکلو زما
چې ئې په زړه پورې بنه کلک اونيسم
د بناستونو ، د جمال شاعر يم

دي کښې به رازخه وي پوهين مه نه
په سمندر چې بارانونه کښې
او سوزي تندي نه زمونږ فصلونه

خاوري په سر باندي انبار شه په زما
وېنل ئې چوک کښې چا بر بنډ کړمه جوه
مور چې د لور له سره شال راښکلو

قد ي لوتېږي
او جينگي د کلي
ماتنه پستهږي

غم ي لب سپک شو
ما ايښي ته کتل
خان رانه ورک شو

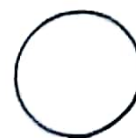

مح نې بد رنگ شي
چې پري هوا اولي
ايشنه رنگ شي

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوبدي ماږه شو
خو ملکان د کلي
د لوبې مږه شو

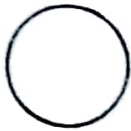

خسه چې وړاندي
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژرنداه په وار وي

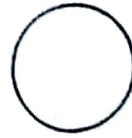

خوک وارخطا دي
راسته چې واي دروغ
وايم رښتيا دي

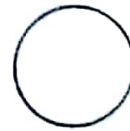

پېغلي چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لارې راځاښي

اور د سينو کښې
شپړينې مه ډوبېږه
په گوتې اوبو کښې

خان باندې تنگي
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنگي

لوټې شو اخلاص کښې
اووايه پاتې شېه شو
د کهل په لاس کښې

په ٽال ڇي ڄاڻي
ڄڻي زره ستري پڻي
اور ته ورداڻي

ڇي ڇي دي ٻنڪل ڪورم
خدا ٿي ته ڏهر ٿي سي
خاوري به ڪل ڪورم

نيت دي خراب ڏي
ڪڍي نو هر وگهه
ڪل ڏ ڪلاب ڏي

دا منڊو ٿري
په هر قدم شوخوي
ڏ خلقو ڇري

اور ڪڍي انگيستي
ستا تصويرونه ڪورم
خوب رانه ٿي

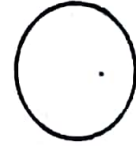

ڪور ته دي زرخي
ٿرنداه ڏ سوال پاه اوڀو
چرته ڪڍي ڪري

سَاه اوڻِي مانِه

پِه کومِه لارِي تَه

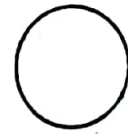
دُ زِرُه درمانِه

منزل دِي ورک شِي

پِه تُولِه لار چِي سِرِه

لِه بِنِي سِک شِي

جَنگونِه کِپِي

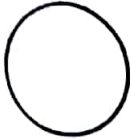
پِه تَوِيوَدُو دُ وِينو

تَنَدِے ماتِپِي

وِينِي بَد تَل شَكِي

چِي دا بِنارِيان هِپِشِه

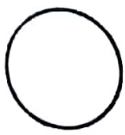
پِي دُ بُوَتَل شَكِي

نَمِر چِي پَرِپُوِي

سَتا لِه کَرِپوان نَه زما

لاَسونِه اوڻِي

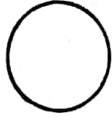
بِل پِه ما اور دِے

دُ اوِنِکُو دوُو خاَشکُو کِنِي

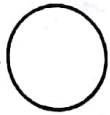
نِي حَدِے زور دِے

۱۰۳

یو خوب او خیال دے
کارغه زده کرے کله
د زرکي چال دے

دا شه ناتار دے
اوس هر يو کور د کلي
د بنار بازار دے

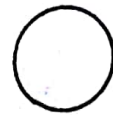
زره مي غرقاب شو
د اونکو يو خاشکي هم
ماتہ درياب شو

۱۰۲

دردونه زيات شي
زره مي په واک کي نه دے
سربه مي مات شي

بارانے وره پي
په زرونو اور بلوي
ويښي ختک پي

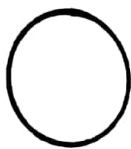

سپري پي لار شي
هر شوک په غم اخته کړي
کلي ويجه شي

شماری بس ستوری

د شپې راپاسوي ما

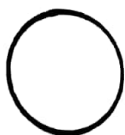
کار راله گوري

کيننه کم بختي

څوک دې ميراته نکړي

د چلو لبتې

ستدرې واځي

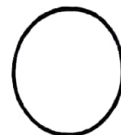
را ټول دې نه کرمه زه

مر شومه هاي

خوشه فنکار ي

د پېغلو بت سازوي

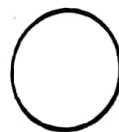
هسي اوزکار ي

غرق شوې لاري

خوراک او څنک چي کوي

اوس په ولاړي

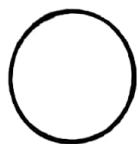

هسي به ونه شي

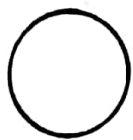
چي ترې اوبه نه اوځي

کوي به شنه شي

ڪور مِ زپه تڱ شي
چي نيمه شپه حجره ڪنبي
د بنگرو شرنگ شي

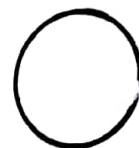

اوس هسي ٿاري
نه راجي خولي ته بهرتاه
توڪي لاري

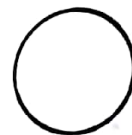

دا حه قيامت دے
خواني دي شوخه ده او
تصوير دي نت دے

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

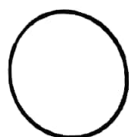

اوواي پوء شوي
ته چي مين شوي په ما
لاري توے شوي

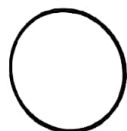

تیکاله غواري
لمبه چي نڪرم تنور
چي مِ ٿاري

واڻي ڪوڪو ۾
راته پڇڙي ٽپي
زه هائڪو ۾

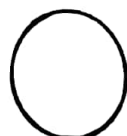

قصه خاني ڪئي
بنڪاري ڪارهه مخونه
په آڻي ڪئي

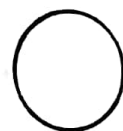

۾ په وسواس ڪئي
ڪلونه مڙاوي نه شي
د ڇا په لاس ڪئي

خوشه دستور شو
پانه ڇي ستا زيڙه شوه
نو ڇي دي سور شو

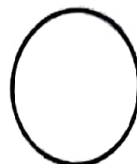

ڪور ڪئي تنها ۾
اوس به د زهه زخمونه
ڇا ته زه بنايم

ڙوندڻه رنگين شي
ورهي تبتي په سا
اسان به شين شي

ستا چي ٻنڪالو شي
دُڙهه درزا تڙهه شي
هجو ٻه رو شي

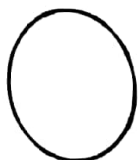

هي زما سپورے
واي هر شه منم خو
راته به گوري

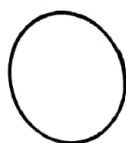

ژوند خومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زره مي ويخ دے

راته جغتېږي
واي يخني ډېره ده
واوري وږېږي

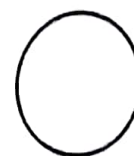

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو گل انډامه

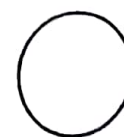

زما حيا ده
منم چي نور ستاده خو
بنگه زما ده

پندرونه نغبتی
پیغلی را اووتلی
له کوره تبتی

بنکاره به غلاشی
تاته چی کورمه زه
وار می خطا شی

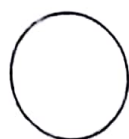

نپونه درزپی
چی آینی جورپی
کافی ماتپی

ژوند می رنگین شو
راکبھی متی راغلاهی
سرچی می سپین شو

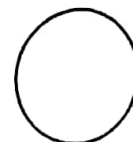

اوبه دی زور شه
چی ماتوی حدونه
خه می دی تورشه

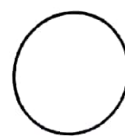

سرکه می سپین ده
به هنج هم نه پوهپی
سودم ته شین ده

د کلي خلق خه رانده خون د دي
خداي شته مري تاه به دي لاس پرېو
چي د هتيانو غلا په تپته کوي

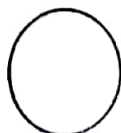

اووايي ټول د اکيچن کسه دس
ايکو ته هسي خوشحالېږي خله
خوک لېوني نه دي چي تا يادوي

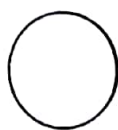

زړه غوڅوي د اوازونو فرېب
چي ميانو نه نغې هېرې شوي
نو په پنجر وکښي ئې مارغان بندي کړل

خومره سنگينه حادثه ده د ژوند
خپې مو اوخوړې جذبې د وفا
يو بل تاه اوس د مينې خط نه يکو

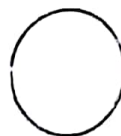

د خپل بنايست له زوره نه دي خبر
دراز قامته ، جادوگري پېغلي
ډېر مې کچه کړي چي منتر پخوي

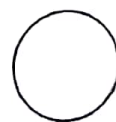

شېريني تاسره له دغې ويري
واده تاه غاړه اېغودله نه شم
زما به تاسره کوښښ ماته شي

دا کتپه و نه په نظر کښې لسه
زه به له خپله کوره ورک نه وومه
که هره لاره د منزل لاره وه

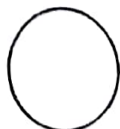

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وپل
بیا به د خپل طبعې له ماته کوي
چې زور سړي ته مې په زور وادوي

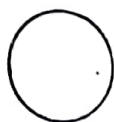

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي مې ټوله شپه د لوبې ژاړې
د مزدورانو ورځ دې نه نمانځي شوک

داسې ښاغلي هم ليدلي دي ما
ځانونه لوتې کړي په ادا د دې
او خپلو بڼو له جامه نه کوي

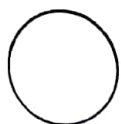

چې مې زما ديدن لاياد شي کله
بله قه او خپري په سره غږه کښې
زر د کونتر و سپل را والوخوي

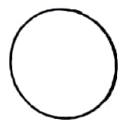

ناساڼي کړي که کړي نيازينه واي
د زړه په سر مې په ټوپک اولد
خو چرغکې په لاس کښې مه رانيسد

بي حايه ما سره ايرى مه وهه
همه بس همه وي كه هر شه واي
نه د چالور وي او نه خور وي دچا

د پيتنو پغلو تاني نشته ده
چي خوك ي او نه كړي تپوس نو خپله
ملااب ملااب خواني په كور زړه كړي

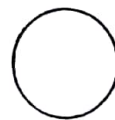

د ستومانى زيبگي ي خولې نه وتل
چي ستره مه شه ورته ما ووپل
د بونى شونډې يو پ او نيوي

د زړه درزا ي په اختيار كښي نه ده
بنار كښي جوړ او شوله د هم چا و نه
د كور تمبه دې په يو درز لري شوه

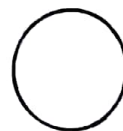

يوسمه چرته د ارمان جنازه
تا چي د كور ورونه بند كړل په ما
ماله به خوك په زړه كښي خا راکوي

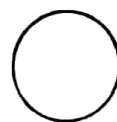

يوه جگړه كښي زمونږ د كلي
خلغو را ټكل د اديرې حدونه
تول بيا د يو د بل په حد كښي مړه شو

پنځله چې مانه انځورويو اخلي
ساه په سكيندو شي خه په گرانوئي
ستاسوڅه خيال دے د واده باره كني

په چاپېرچل كني خرابه دومره دي
په كومه وړخ چې پري سغتي اونكړم
وبم كه په خپله بڼه ظلم كوم

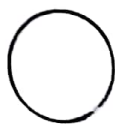

سرې قربان كړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خوتي به څوك په درمال كني كوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج لي
خوري وري زلفي خوري وري كا
چې انتظار څوك د سحر نه كوي

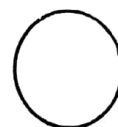

داسې خچور كړم از مېشتونو د ژوند
شېريني ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړه دشته كني پراو نه كوي

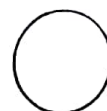

الله دي خبر او كړي په صدرچوك كني
كاري گليا دي اشارې ماتوي
او هسپان خپلو كني كپ لگوي

جرم دچا 'سزا دچا لوييه ده
يو د پوليس له سترگو خان ساي او
بل په يوه پيسه قانون خرشوي

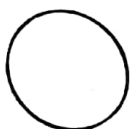

سپک راته مه گوري که غز نه کوو
گنې خوبونه به مو هم کړو حرام
مونه دچا ميراث خواره خونئ يو

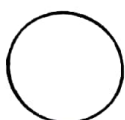

زړه ي غلبل، زلفي ي تار په تار وي
وېل ي زه وېره ي خونده يم
گنې نوته هم هېرېدې شي له چا

شېريني اوباسه زکوٰة دحسن
د افتونه نازلېني حکه
چې په وطن کني شوک خبراتنه کوي

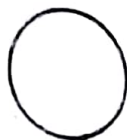

سر به بي حايه درله شه خوبوم
دپيتنوله هونيارى نه لوگي
کورونه وران کړي چې حجرې سازوي

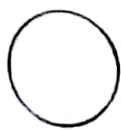

په خه پوهېني نه ماشومه ي لا
دروغ ربنتيابه دي بنکاره هله شي
کله چې ستا خواني مېوه اونيسي

چې څه بلا يې ته يې حله جيني
زما د زړه د قيامتونو دروا
خدا بگو دکاني بت کني ساه راوي

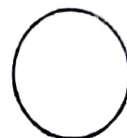

بيې د سرو سپينو خزانه شپري
درتاه خراب د چا نيتونه نه شي
کشي را اوسپه ماران پرايزه

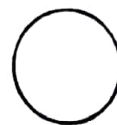

دا نظر وته به تيندک خوري ضرور
ستاسو د بيار کزو وېر لارو کني
وه کلا لى سم کړ خېدې شي څوک

لاس راله مه راوړه ناداني جيني
بلا گرمي ده په وجود کني زما
پام چې پتري چرته لمبه اونگري

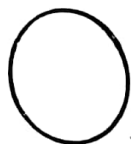

دېر تور زنان به داسې هم اوويني
چې يې سرگند شي دکناه رازونه
نور زر په خپله بڼه تور پوري کړي

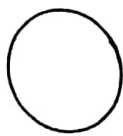

شپرينه اوواي په دېره مينه
چرته خو لار غلطه لاديه
ويرېم لار چرته غلطه نه کړم

شهرينه او وائي قربان شم له تا
غزل غزا مي راخوريني به زړه
ستا هايكو رانه تپي هپي کړي

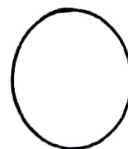

دوه ورځي ژوند دے تاته بنه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېرمني
سرکشي پر بنده د شيطان مې منده

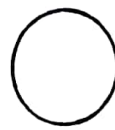

زما له خانه دومره طبع نه وه
خو چې قدم بدم د کالچ جينکي
را ته به لارو کني شيندي کلونه

د ژوند د حسن ننداري خه کوو
درانه پنلا ونه مو پراته دي به سر
کاله ته خو که چرته ملا نغه کړو

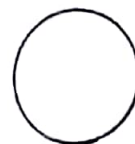

پر بنده چې پغلي جي پاه خيله لاره
چپه ئي مه گني ستومانه به شي
توري پچو دي که راپاري شولي

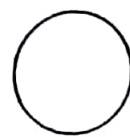

وايم جي تولي ستوماني به اوځي
خو ولي دا ارمان مي اونه رږي
کورته چې راشه نولا سترے شم

زۀ ئي له سترگو لگيدو اووېستم
ماله قسم راكړي چې غين مه كوه
او خپله ټول كله خبر كړي په هان

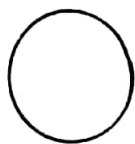

شكر دے سترگي زما اوږي نه دي
غريب سرے يم خو كل شاكې زما
د چا عشونو ته پسخېن مه نه

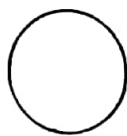

گن تصويرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ كلي كېني
د سپو غيا شي، هكلامه جوړه شي

د حېرانتيا خبره ولي نه ده
غو ټوي چې كل شي په قيامت كېي د ژوند
هان راته وېر خدا لگوي بېكه بنكاره شي

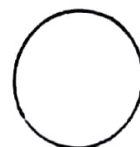

زنه مې اونيسي، سلگو كېني وايي
خلق خو خلقو باندي چل زده كوي
كور نه په نيمه شپه بهر مه اخځه

سیند ته کلونه ورگنډار کړي وايي
خه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه ميني کتابي ميني دي

چي د ياران شېبې رانکې شي کله،
هاغه ماتم شي راپه ياد د کلي
کچه کورونه چي اوبو اوږي وو

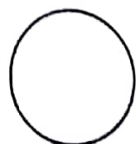

د انتظار هم خه حدونه شته دے
چي تر قيامته وي ولاړ دغسي
بيا عجيبو خلق قطار ماتوي

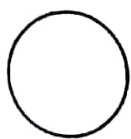

وي د بنايت د بني شمشاد حيني
چي خان دي نه پېرندۀ بڼکاري هسي
لکه په گنډو کيني چي اوښ وي روان

زما د خاورو کور جوگه نه و ستا
شېريني ما په اسمانونو غوښتي
خه او کړم خدائے راله په زمکه را کړي

اول دي خان کني دومره توان را ولي
چي په خندا کړي قيامتونه د ژوند
په غلي دي تا سره سيالي نه کوي

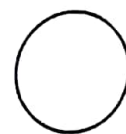

توي ويستي يو نوکر وپل ي
کور کني چي صېب نه وي بي بي ظالمه
چېر ناروا کارونه اخلي له ما

هر څوڪ چې څه اوکړي، رېبې هغه
لار کښې کښېنه مه خپله لار اخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته د

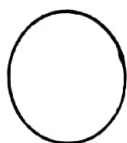

تاوده، ساړه که دي د ژوند اویدل
پېغلې مستې به درنه ټولې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه راشي

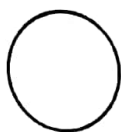

سترگې له دغې ویرې نه پراښم
زما د زړه په رنگې ټټو اوناه چوي
ته چې شېرینې پوکڼې پرسوي

زغم به کوي چېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مری ته وانہ چوي
د کور انګن کښې څوڪ دېوال نه وهي

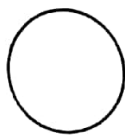

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زکه د ټول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهي

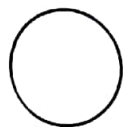

واورې زما که ئې مني او که نه
که لږ مو هم سست کړو په ښځو پېر
بيا به ترې گڼې او بېزې چوپړ وي

شهريني زرهه ده ترم شوه نده
نماشي اوبسكي عبث تويوي
کانهي اويو کني وراسته کني کله

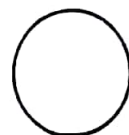

شنه چي مي شونده شي د قام د ورو
کله د چرگو د بچو بعري شي
اونخلي خپلو کني هيران بيلوي

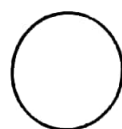

بن انتظار د عرومي مي اوکپه
ترخو چي چرکه کورکه شوې نه وي
نو په هاگو باندي بچي نه کني

زرونو کني اور د ميني بل کړي گني
بي حسبي دومره په ماحول خوره ده
سم پکني خدا بگو واوره کني سره

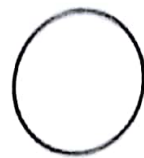

راقه ستا ياد داسي سرور راكوي
کله د ژمي په واورينه شپه کني
شوک په کمره کني انگي تي بله کړي

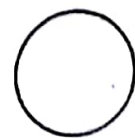

پهغلي د بنار پارک کني راټولي وي نن
وېل مي راغله يوويشتمه صدي
مي چي د کور درشلي اوغورخوؤ

د قام تور سرې دې سر تورې نه شي
تازه تازه غومپق غومپق پېغاي اوس
گړي خبرات پسي 'د اكي غورخوي

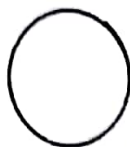

فتنه فساد به ترې جور پېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د گوه چاري مزدوري هم اونيسي

مات شي بچي د مصور قلمه
زما د خيال د شهزادگي رنگونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

لاړه شلمه مدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنگي
خلاق د غار نه راوتلي نه دي

وېل ي راغله يوويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنگ چغه کړې
سحر را اوسه خته 'شپه تېره شوه

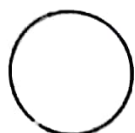

تا به وېل چې سره ژوندي ستايمه
خو داسې کوي مجبوري دې وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير لري کړو

او مینا دا خاطر دی جمع لسه
ماله پیه شاه سترگو کنبی چتی راکو
ستا پیه کنا رکنبی خو اوس پنه

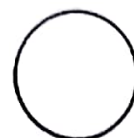

ورته می اووی حیث شاه دے ستا
وہل ی غوام چی برینا نہ شی شوک
پرتوغا نیسونه جو پوم لالیہ

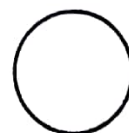

پنگلوکی ناوی خیل خاوندتہ وہل
هرخہ چی کہنی دابندی نہ منم
زہ خو خہ ستا لاسوتہ ناستہ نہ یم

شہ اوشو خبر دے کہ می پپر فی نہ
مانہ دی هاغہ ورچی ہری نہ دی
چی پیه خنکل بہ می اودہ پرتاہ وی

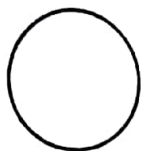

دہرہ کم عقلہ ی زما بسونی
اوس دچا خولی خو شوک گنہ ی نہ شی
زما پیه سر پا سرہ شر ماہ کوہ

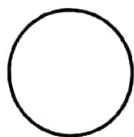

مونز پیه جامو کنبی نہ خائین و پدی
چی دا دہ راغله یو ویشتمہ صدی
کور کہ سو ورن شو نو پروا د خہ دہ

سکله اودر سڀني د نکھت قافلې
نله د کھل وږمه وږمه خوږېڼا
خوږيوڼه وينم تعبي وناه وښم

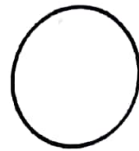

ټوله د زر او زور خيره ده اوس
ستاسو مخونه په چانه شوکوم
خوک د جرگو هډو پروانه کوي

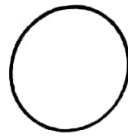

د نوي نسل خومره لوه زړونه دي
د پلار نيکه هډونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

زړه مې ټق اوچوي چې مين کس خوي
شپږيني خبر به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دانستې غوڅي کړي

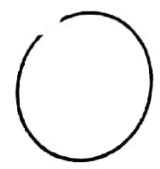

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غوڅنگ غوڅنگ بڼي د شپې خواني ده
سپوږمي په دې کښې هم سترونه کوي

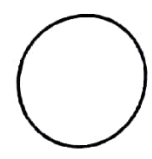

د شپې طوفان چې شي راخوږ په زمکه
زه د بي خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

زوم خپلې خواخې ته څرگنده کړله
بيا به زمانه هم گيلې نه کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

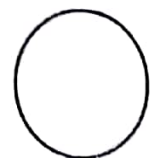

لڼه سر تېزه ده بدخويه توده
که دغه يو عيب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جينې ده

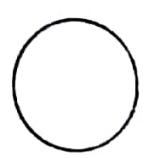

ته هم په پوزه باندي نه پرېږدي چې
زه هم د هائي بله پرېش مريض يم
زمونډ د دواړو گذاره گرانه ده

د نمر پيتاوي ته لا ناست نه يه
چې څوک تمبه زمونډ د کور اووهي
اوواني ، خان وبل چې ښکاره به خو

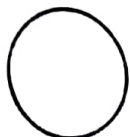

خدائے شته که غم وي که بنادي د کلي
واغوندي پېغلي د رېښينو لباس
په ما د اوسپنو نيني او چچي

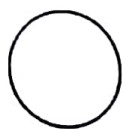

په بي اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لڼه ويره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونته وهي

دې کښې څوک لاره د منزل اوسوي
گوره څنگل کښې بيا په نيمه شپه کښې
د اورکو قافله لوتې کړله چا

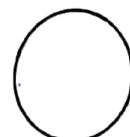

موښ ځکه سر باندي خپې گرځوؤ
چې د صحرا شپه يې باوره شپه وي
پېرقي د بجای شي د باران شپه شي

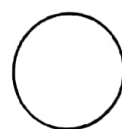

باران شپې شپې وربړي مگر
اورونه بل دي د نختر په اونو
بيا چرته تندر په څنگل پرېوتنه

زړه به اخر څنگه زما شي په ځان
سر کله او خورم کله نيم پاتې شم
سپوږمې په يو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې يو ساعت يوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدگمانه شمه

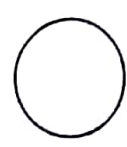

نيکاري چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نيم نيم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه مې هم نيولې نه ده

داسې که، شاخکې شاخکې کېږي کله
دا تندغرت زړه مې اور اوند کړي
شابه شېبې شېبې رااوورېده

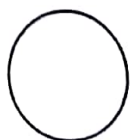

دخدای کارونو کېږي څوک څه اووایي
ماچې ئې طبعې د خوږو کولې
د کرېلې نه هم ترخه اوخته

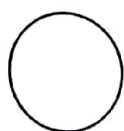

بسه په هر بنکلي مین شېریني
واړه رنگونه چې راټول شي په حاکم
ترېته د نمر سپینه رنجا جوړه شي

بیا چرتاه پېغلي ستومانۍ اوباسي
گنې نو داسې چرتاه شوې نه وو
د کور غنچې اود چينار اونوکېږي

وايي جولي بدې ترڅوخالې وي
کله ونه نه کېږي انګن کېږي زما
ما چرتاه شاړکوهي ته اوغورخوه

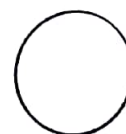

زما ترپا ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوږ چې سپوا شي کله
پېغلي څاري د بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو ليو ته د ژوند
راشې بيا يو ساعت له نه اودرېښي
ښکلي، زمونږه د وطن سپرلي دي

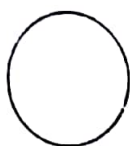

له جنگه ورستو ئې پخلا کړم پدې
سر مې ماتېږي ښو نه شمه
يوه د سپرین کولې خو راکړه کنه

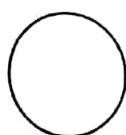

پنځلوکې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لويته پرېوته
راله بجایو سخته چټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کارونه کيږي
خو د شهلا زړه کېږي خه غلا ده ضرور
ساک ترې سيلی يوښي چې ما اووښي

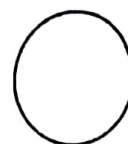

د زړه درزا راله په خاڼه اودروي
ټک ټک چې اورم دگريال، شپږيږي
وايم که ما باندي څوک جزې کوي

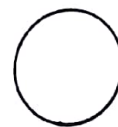

کښې او اوزونه مې سنگسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مری غلې شو
پنځلې چې خپو کېږي گوگلر وکان او ترې

هسي بي حايه اوس قرياد مه كوه
ستا د سينوغوتي هوارې خه شي
پي چي ماشوم له د فيهر ورکوي

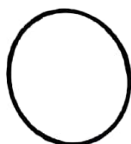

راله حلوا د ناشستي پنجه کړي
بيا راشي غور کښي راته پټ اووايي
د سرو ننگي راله جوړه اوکله نه

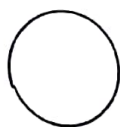

سم له ماشامه چرانغونه وژني
په تا کښي خه ناخه تياره خوشته د
خدا ښته له ما سره دي بيا ويره کړه

خني کارونه د چاوس کښي نه وي
هر خه کېد شي لېوني خو کله
هکلهونه کښي د انحر اونو کښي

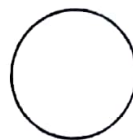

تابيا کومه د يو نوي سفر
اوس به په دي باندي خه زړه خوړ چي
د خوب تعبير مي اپوتنه اوخته

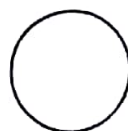

اوبنکي مي سترگونه روايي نه دي
دا خو د کلي د گودر په غاړه
قطار قطار پښلي تېلونه کوي

رب ي ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوږي
کلي اباد شو مقبرې وړانې شوي

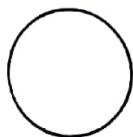

د زړه زخمونه چاته بنایمه نه
پکښې ې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپرلو رنگونه ستایمه نه

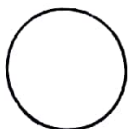

راوړي له ځان سره بهار اوږونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اوږونه

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
نیکلي د هر چا سره لار اخلي

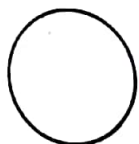

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

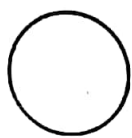

چې زمانه ټوله په خوب اوډه شي
ترینه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړه رهت کښې څوک دېره دي

شهرينده گونجي په تندي راوړي
وايي رښتيا رښتيا خبره كوه
ستا د جامو استري په خه ماته شوه

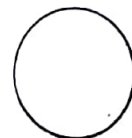

پي شماره داسي رښوران شته ده چې
تميز د جنس او د جمال نه كوي
او وايي ټول خوندونه يو رنگي دي

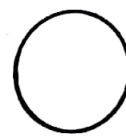

ستا د بنايت د فرېونونه زار
خو لږ مې پرېن ده چې خان او پېرښم
ما د بودي په ټال كښي مه ځانگوه

زما تصوير ته يې ټرول وېل يې
پي د مرغی مې درله هم راوړي وو
اے د انځر كله چې چرتاه به يې

شه زورور دي مشران د كلي
چې د لمن داغ ته مې گوتي نيسي
او نېغه لار راته ښودلې نه شي

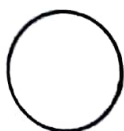

مړنه شم ځاې راكړه د زړه په كور كښي
تاوده، ساړه كه د ژوند ما اووهي
زما بيه رېل نمونيا شي سگلي

بې د نازونو لوبای شپې يني
خان چاله ورنه کړې په لاس
کښې رڼگونه به دې ټول والوښي

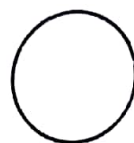

وايي کيای دې په سر سترگو منم
مانه بيا دې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپې غاړې لږ شي

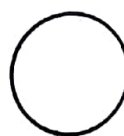

مياندي په داسې پښتو بوري شه
پاسي پردي تورسري او تختوي
بيا ي دخوښدو څوک تپوس نه کوي

خپلو همخولو ته شپې ينه وايي
سرتي يې خبر شه خوباوري شي
رغې يې نه د پشکال لېوني

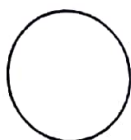

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېوني
درنه په لاره سترېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوي

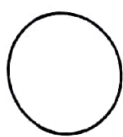

پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې دخپل کور ورونه بند شي په چا
نو خانغا چا سره لار اخلي

تڀنڀتاه له خپله خانہ خله کوه
پر بنده د سر سپوري دي مه ورکوه
خدائے شته د کور اوڼي خوک نه پرکوي

زمکه به ولي په ما تنگه نه وي
چي ستا چينار چينار خواني شيريني
تل د اسمان سره خبري کوي

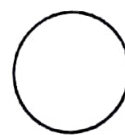

داسي بي واره مي ساکاني نه وي
خو چي کلونه نارنجان اوني سي
بيا مي سږني ستاد بدن خوشبوني

ددي خبري خه جواز خو به وي
خدائے شته چي چا د چانه غلا کړيد
د باز د جالي نه تپوس الوچي

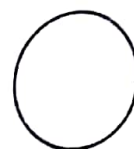

خدائے شته خبره به صفا کومه
دا خو بښي بي انصافي ده کنه
اوس چي د ورور تېلوکني خو بندي سوزي

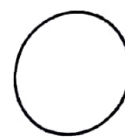

کور کني ساتل مرغ زرين بڼه نه وي
هڅچ بيا له خپله خانہ نه شي خبر
بنغي راپاسي خاوندان قتلوي

زُه دِي لَه مَخَه تَبَر بَدَلِي نَه شَم
هَر شَخُه تَه سَتَا لَه پَارَه غَارَه بَزْدَمَه
بِس كَنَه لَار رَا بَانْدِي مَه جَوْرَوَه

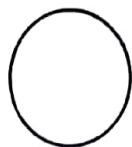

پَه مَرُو حَسَاب دِي تَمَا شَكِير دُ حَسَن
سَتَا دَ نَظَر تَاوُ يُّ چِي اَوو هِي نَو
دُ كِي كَدَانَو اَوِي چِي اَوِي سِي

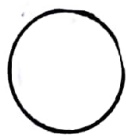

سَتَا نَر مَبْدُو رَا كَنِي سَغِي رَاو سَتَه
چِي لَا رَوَانِي دِي شَوِي اَوِي كِي پَه مَج
كَانِي اَوِيو شَو اَو اَوِيو كَانِي شَوِي

پَه شَه نَاتَر سِي اَوِي بَدَلِي يَمَه
وَانِي كَه بِل چَاتَه دِي اَو كَاتَه نَو
سَتَا كِي پَرِي كَنِي بَه اَو بَه اَو حَكَمَه

خَو يَمَه دِي خِي لَه دَه خَو يَاد اَو لَرَه
چِي جِيو اَر كَرُو سَرَه مِي نَه كَوِي
نَو خِي لَ عَزَت بَه مَه پَه دَاوُ لَكُوِي

مِي نَه كَوُو خَو مِي نَه پِي شَر نَو نَه
تَه دَهْوَا پَه اَس سَوْرَه اَلْوَجِي
اَو حَانَ لَه بَر مَه غَوْر حَو لَه دَه مَه

بره دستورو او سپوږمې وطن کښې
مینه د مارخپه ده شپږینې زما
لڼه په خیال گډه سر توره نه شي

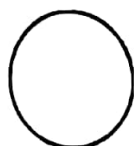

او وایي گرانه! پښتانه پغلده یم
یو د ناموس سودا مې ماکوه نو
هرڅه به ستاله سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وروې شپېلې کښې وایي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

او وایي ژوند دې شوکیرو او خورپو
په نیمه شپه چې اوبه خورله مې نو
خدا لاسکو زما له زړه نه اور پورته شي

سترگې به خاورې د پښلوکو ورشي
د شپې په هر پارکښې چرکان پاسي او
څانگو نه پرېق وهي بانگونه وایي

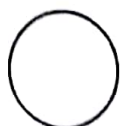

بنکل مې لاسونه کړي ژبا کښې وایي
ته چې زما گناه په سر اخلي
دغه نیکی به دې مدام یادوم

شهرين ياي او شاه شواري بيد د مياني
باران گاه لري چرتاه اوورين يي
نو هوا گاهي سو د چم يغي شاي

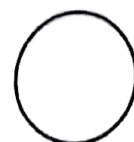

پنهن يي بنجي خپل خاوند ته اوو پل
گردانه ! که ماله دي پتلون راورو نو
په دوه ميله ټوپک به خان اوولم

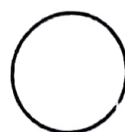

درته واده بنجي شه اوو پسته
جوړي خاوند دي زوروا اوخته
تا خو د بوتي نه بلاغونبتله

رب دي په دي خبره ما شه نيسي
پنغاي د بنار داسي پيکه پيکه دي
لکه چي خوند تر بنه اويو اورے وي

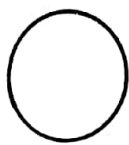

منم خبري زما عادت نه دے خو
چي پنهن يي پکني لغري گري
اور دي د صدر په بازار پوري شي

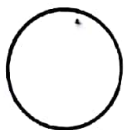

نور به عذاب شاه ناز لپني په موبن
پکني تور سري چي سر توري نه شي
بيا يي په بنار کني ټوک عزت نه کوي

واڻي له لور او خور ٽپوس کوي ٿوڪ
کوي چي هر ڇهه کوي ستاسو خونبه
زه ڏ ڀردي ڀرڻ خٽله يمه

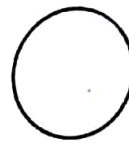

ماتڀري کان ٿي تل ڀه کافي باندې
زه جاري ڪي چاته وهلي نه شم
ورکڀي مانه ڏي ڀرڻ له لتي

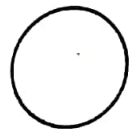

زور ڀي ڀه هائے ڏے خو غور ڇنگ نه ڪوم
گني ڀه ما باندې ڏ ڀنار مڀرمنو
نن ڏ گدو انو غو ٽي هم اوخوري

يوه سڀڻي تجر به ڀي اوشوه
اوس ڀه ڪم اصلو اعتبار نه ڪوم
خاوره ڏ لوڪ ڀرڻ نه اخلمه زه

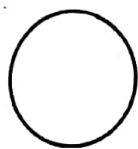

ستا ڏ اوڀرو زلفو بلا واخلمه
ڏ ژوند طوفان کڻي ڀه چا ملا مه تڙه
مار هم ڀردي لاس باندې نه وڙي ٿوڪ

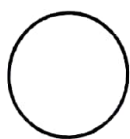

ڏ ڪت له عظمتونو نه زار
چي ڏ زامنو ڀي وڏونه جوڙ شي
مياندي ڀه سپين سر گدو کافي کوي

شهريني دوده فاوژکاره يي خو
ته چي له خان سره يوازي شي نو
دا خواني مرگ درته ياديني که نه

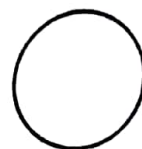

د زوراور اوبه په لوره خبري
آ چي بدخويه يادیده کلي کني
د خپو تلي ي هم هغه نيکلوي

رب دي ژوندي لره خودوب دي کپه
زه به چکر کني خامخا راتله
راته چي ملاره ته په اوبو کني وي ته

خداي شته هيمپا ته ملامته نه يم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته ي لاس چاته نيولنه دس

اوس به د خان خه صفائي کومه
حکه بلاخراب سره شومه زه
شهريني تا سره ي نينه کړي وو

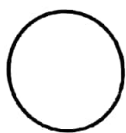

خدا بگو په خوند پي ژوند پرانده شو
اے د خواني د تقاضو سپريه
زمونږه کلي ته به راشي که نه

چي خه ڪري هغه به ربي مدام
پکڻي نيلا چرتاه ناموسي دي نه شي
پر دو پتو کڻي ڪروندي مه ڪوه

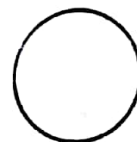

يو شاخڪي وينه را کڻي پاڻي نه شوه
توري شپلي چي ڪله ما اوليدي
زما د خپو لاسو نه دم اووته

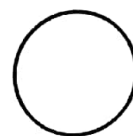

او خاندي غور کڻي راته اوواڻي پڻ
تاته به خان قلقلخان بڪاري خو
خلق به تا پڻي ملندي ڪوي

ورسره سڀل له د سيند ونونه ڪم
هسي تر ڏي هم زڙو صبرو له نه شم
او د مهي غوڻسلا بلا ڪرمه وي

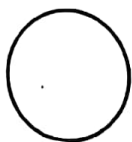

سرتوره مه شي خود ناز مڀر مڀي
داسي طوفان راپورته سوه دے چي
په سڀينه ورڃ خلقونه لار ورکوي

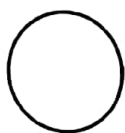

چرتاه له دغي غمه مڀ نه شمه
خان باندي ژوند خاوري اڀي ڪري عبث
په جيڪو هڀرو خواني رانه شي

منم چي گنجي محرومي مو دي خو
کله زمونږه هيروشيما نه ده
چي د سپرلو پکښې وږي شندې شي

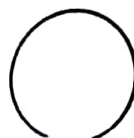

مينه اوباسي له زړگو نه ويرې
اوس که اوبسان ساتي شپږيني زما
نو دروازي دي دکور ټيټې نه شي

اخر به مرشم که دا حال وي زما
هيټکې مې يو ساعت له نه اودرېږي
آ بسونې مې هېشه يادوي

اووايي ټولي د قمت لوبې دي
خلق گليادي سنډرکان لوشي او
زمونږه لنگې مېني پي نه کوي

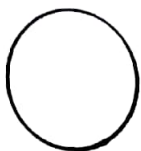

وايي ترڅو پورې به زغم ټيټم
زه درته کور کښې لغړې کومه
خې په کوڅو کښې لوړغې کوي ته

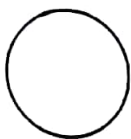

کم عقلي هسي پرېشانه ئي ته
د محبت غسونه بوجه خونه وي
سترگې بڼو باندي درنږي کله

وار چي خطا نه کړې سينه لويه کړه
خومره خعلي ورته اوغورخېږي
خو پليستينې نه روانې اوبه

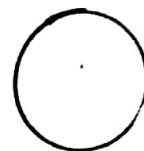

د ژوند له هر ازمنبت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماره مه ويره

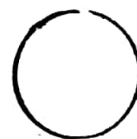

ستا په فرېب کېږي څنگه راشه زه
زما د ژوند غرمو کېږي سرسپين شواو
ته لا د نوي پشکال مگيدو ئې

تت چې دې نه شي د بنايست رنگونه
هان زه د مرگ پختو ته نيمه خو
لکه د سوي لاس به تا ساته

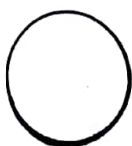

اووايي ټول د اکسين کې دے
هيټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېوني نه دي چې تا يادوي

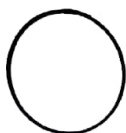

دومره بلا خولي راته وازې شي چې
په ډېره تېره کېږي هم هيڅ نه راشه
د کوهي خټه په کوهي اولگي

زما د زړه درزا بي حايه نه ده
ستا په وفا باندي شکمن نه يم
خو مطلبي په خټه اور لگوي

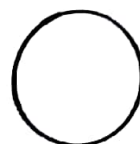

رب دې دروغ کړي خو ويرېنه زه
زما احساس داسې شکن غوندي شو
جوړ په دې کلي کښې چيني اوچې شوي

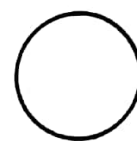

وېلې رې دې پکښې خبر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاکی چې څوک اومه اوکوټي

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوبه
اوس څوک روټې ته انتظار نه کوي
بس په اوسو او روټونو وهي

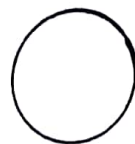

خپله گناه چې ئې منلې ده نو
پرېن ده نور ورته هېڅ غڼ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

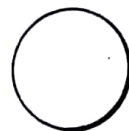

مهر يانې دې شک کښې اچوي ما
بيا دې خه کنده کنتلې ده جوړ
راته چې خاندي او شپلې غڼ وي

واي له هر چا په ماگران دے ولي
زما چي نه مني نو خه اوکرمه
رب دي ي مړکړي چي ترې خلاصه شه

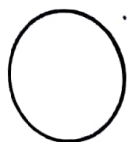

چي مي په زړه ياندي تياره راجي نو
سرکړي سرتور لوپته اوغورخوي
واي را اورسپن ي پيره بابا

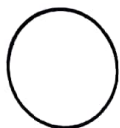

راباندي خواد خلقومه بخوه
مونږه چي خپل منځ کښي جگوندکوو
خدائے شته د وپرو پکښي غوا ننگه شي

کومه گناه ده چي ي خلق کوي
دا د وطن په خاوره خه شوي دي
چي د چينار اوڼي له موندپه اوځي

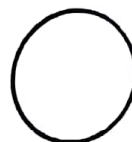

رب دي کانه کړي د شيطان غوربونه
نيه په مړه گڼده مي تېر ماسخوتن
په گل ورينو لېچو خوب کړے دے

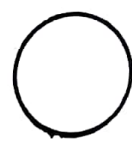

پرېن ده زما په کارکښي کارمه لره
بنځي ماخپل سبي ته پرېن ده گڼي
تا به په دريو کانو طلاقه کړمه

شهرينې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
خو چې گزک نه شي پرسوب اونکړي

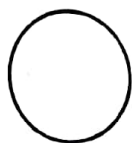

لاس يې تنگ شوه د خاوند د خکه
وايي که ماله يې نکي جوړه کړه
خولي ته به چونگ خاوري وروچومه

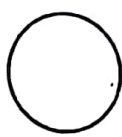

لکه غوټي هان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر گوتلې نه دي
خکه دې زمکه باندې خپې نه گي

خدای شته چنگونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت خه دے چې
زما دښمن به په ما دوز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به خه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اورې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

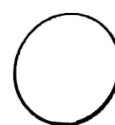

مياندي دې لارې د بچو څاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووايي
آ په کچه سپښن اودرېږي کله

زۀ تقاضې د محبت پېژنم
شېرینې څنگ کېنې مې ویرېنې څله
پاخه رنگونه په اوبو کېنې نه مې

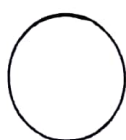

اوواڼې دومه نادیدکه نه یم
خو اوبې سترگې زمانه چې وینم
د سرو چاره په لړمانه منډمه

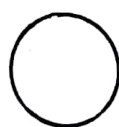

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېرے هم ازارکې نه دے
د کلي خلق مې په خه قتلوي

زۀ دې له ښکار منې کومه نه خو
هې له تانه یو تپوس کومه
ستا په سرخو باندي زړه نه سوزي؟

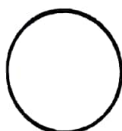

دېر په بې حایه وخت دې اورېلم
داسې لک لکل شومه شېرینې زما
که چې بانگ نه څوک یا نگی او شېرې

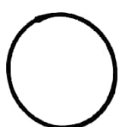

ته به له لوبې نه مرستونه وکړه
ښکاري! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کېنې چې راوړي وو

زما ددې وهم علاج به خه وي
خو چي کلونه په خندا اووینم
وايم که ناوي د وطن کونډره شوه

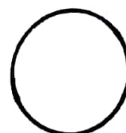

د خدا ټو قدرت د خه به ویمه نه
هغوي په ما کوي د بکې د قتل
خوک چي چان خان نه شړلے فاه شي

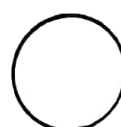

د بي حسي هېرو خه حد نشته دے
زه چي سرگند کړمه د زړه زخونه
کلونه مراوي شي په شين يو تي کيښي

خدا ټو شته زړا د زړه د دېد نامه ده
چرتاه مې حق د چا لوتلے نه وي
زما په سترگو کښي د چا اوښکي دي

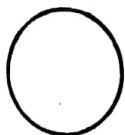

ساه تري وپستلے شم په دوو گو تو کښي
خو سوچ چي اوکړم وړم سردې اوخوري
خوک به پليت دنډوتاه اوس کاني اولي

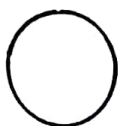

نورد د قرب د امونه ما غوروي
زما نظر دهوکه کېدلے نه شي
زه خه دوو مېښو کتے خو نه يم

شوڪ ڏ ٽغليق له درده شاه دي خيب
گهوتي چي نيسم حادثوته ڏ ژوند
ڏ خوندي رنجور تري فحاشي جو پڙه ڪري

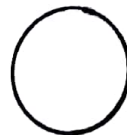

او واه به باقي به تاوان ڪنبي دي شوڪ
ستاسو چرڪان هم به خوله بنه نه لگي
او مونن له ساگو سره گهوتي اوخورو

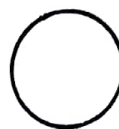

زهر خواره دي به فضا ڪنبي ڏ ڄم
ما ڏ مارغانو ٿري هم زده ڪري خو
ڏ بيدامني علاج مي هينچ اونء شو

خدائے شتاه به زره ڪنبي مي هينچ غلاته شو
ڏ ڄم فضا دومره خرابيه ده چي
خان راته هسي گنهگار بنڪاره شي

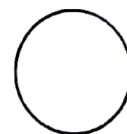

تپوس ڪوم دي ڪنبي گناه چاته ده
ما مشران ڏ ڪلي ورتي به دي
چي زه ڏ هر چا سره مينه ڪوم

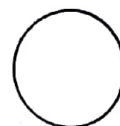

نورزه انصاف ڏ چانه نه غوارمه
که وس مي اورسپد شپريني زما
واپه ڪنبي خولي به به سوڪ سموم

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنگسارې نه شي
پرېږده د کابو تجارت مه کوه

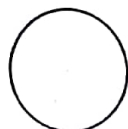

دېرې بې خونده جينکې دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
خان پسي بند کړي د ياته روم ورونه

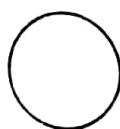

اندېښنې هم وي د الوت لارو کښې
ولې د ژوند د حادثو له ويري
د باز وزرې خو څوک نه پرېکوي

منم چې ژوند سره دي مينه ده خو
بيا به دي هرڅه نه باور پورته شي
که دي د ښارپه هسپتال کښې شپه شوه

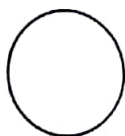

منه ستاسو مرتبه لويه ده
خو گوري پام چې غلطي اونه کړي
مونږه څه هم اوبو زاوړلي نه يو

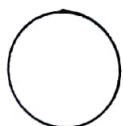

رڼا خو نه وړني فکرونه دچا
خدا بگوپه ذهن مې تياره راوړي
دا بچ وټاي د بجای بلونه

عبيتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر د هوکه ده
اوبه په وانگ چا بيلې کړې نه دي

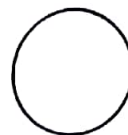

شهرينه وايي که سيلو راغله نو
خدای شته چې پر مخي را اوغورخېني
زمونږ د کور تيه وپنو او خوره

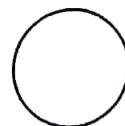

په يو نظر چې به يې زه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانې يې د وجود اونه شي

يو لېوني په دک بازار کښې وېدل
شوک چې وسله باندي مضبوط نه وي نو
هاغه يې خونده وسيلې لټوي

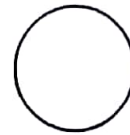

زه ک يې يو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاوري به ياد کړې دکلونو په سر
دا هواکافي چې وږي خوروي

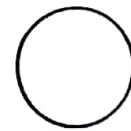

منم فضا ي معطره کړه خو
خدای شته دا حق ورله ورکړدے چا
هوا په خه وېشي وږي دکلو

پر بندہ داستا دوس خبرہ نہ دہ
ہغوی دسر پہ سپوری اور گوی
شوک چہ خشاک لہ دکور اونہ وہی

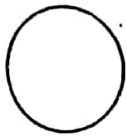

دبید نمیبو پہ دی وران کلی کنبی
مارغان چہ جانی جو پوری شہریخی
د طوفانونو علی بنکارہ شی

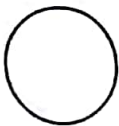

ہیچ پلنبی نہ وو د ژوندون خوندو
چہ د اسمان شوکی تہ اور سپد
لالہ ارمان راغی د خلی زمکی

بی لہ شہ و جی رالہ راشی ژپا
جو پری زما د لاشعور پہ شپہ کنبی
سرتوری پیغلی ماتموندہ کوی

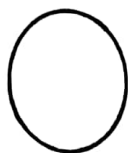

دہری شہدلی د رقیب سترگی دی
چہ آئینہ ورتہ پہ لاس کرمہ نو
د سپی شرمن پہ خان راواچوی زر

وینہ مو جام نہ شہی واورینہ شیدہ
منم شہریخی دہرہ گرانہ دہ خو
کتوی پخانہ کپہ د زبتون تلو کنبی

زُه تَقَاضِي دُ مِينِي بِنُه پِيئَرَنَم
وَلِي زَمَا هَم خَه غَوْبَنَتِي شَتَه دَه
خَه خَه دَ لَو بُو گُو دَاكِي خَو نَه يَم

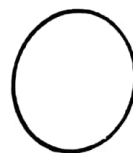

مَن چِي هِيئَت تَر بِنَه سَا زَبِي نَه خَو
دُ چَا دَس سَبُورِي هَم نَه وِر كُوِي
لَه تَعْبِير وِنَو نَه خَو بُو نَه وِي

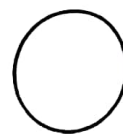

دَا تَقَدَّس ي لَه گَمَنَاه وِي رُوِي
رَا تَه چِي جَخْتَه شِي كَلَرَنگِي ، لَه تَا
دُ گُو تَم بَدَه جِئَمَه جُو پَرَه شِي

بِي وَسَه شَوِي يَم بِي نَنگَه نَه يَم
پَه بَد حَالِي بَانَدِي ي مَه تَبْرُوخُ
غَوْبِنَه كَه اَو سُو زِي پِيئَرِي نَه بِنُه وِي

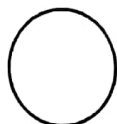

دَا سِي نَا رَا سَتَه كِرُو دُ رُونَد عِي شَوِنُو
اَو س چِي بَجَلِي لَدِرَه شِي سَخْت اَو رِي كَبِي
حَا ن تَه بِي وِزِي هَم وَه لَه نَه شُو

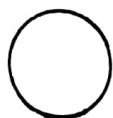

دُ چَا نَا مَوَس پَكِنِي جُو ر لَو تَه كِر لَو چَا
چِي قَا فَلِي پَكِنِي دُ رَنگ مِي شَتَه وِي
هَلَتَه دُ كَانُو بَارَانَو نَه كَسَن ي

زُهْ قَدَغُونَه پَه چَا نَهْ بَدَمَه خَو
بِنَهْ تَهْ يَه بَسَه بَد تَه بَد وَايَمَه
چِرَه 'حَيَات كِنِي خَلَق فَرَق كَوِي

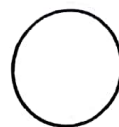

پَرِي دَه دُ بِنِي بَد دِي مَه وَايَه اوس
كَه دِي دُ لاس لاندِي سَاتَلِي شَوَه نو
داسِي پَه سَر بَابَنِي بَه تَه خَتَلَه

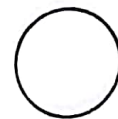

وَرَتَه چِي وَايَم بِنَا سَتَه جِي نِي دَه
شَهْرِي نَه وَايِي دِي كِنِي شَك نَشْتَه دَه
خَو لَه پَوَزَه كِي كَرَه غَوَنَدِي دَه

پَكِنِي هِيچ لاري دُ منزل نَشْتَه دَه
تَرِي گَهْر چَا پَر دِي دُ صَحْرَا رِي گُونَه
اَنَسَان پَه وِرَانِي جَزِي رِي كِنِي اوسِي

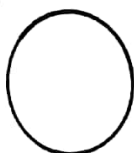

چِي كِي زَمَا مَكْرَمَه كَرِي اَوْلِي دَه
نَو وَا رَخْطَا پِي غَلِي لَه خِي لِي وِي رِي
دُ اَزْغِي اَوْبَه پَه مَه اَو شَكَلِي

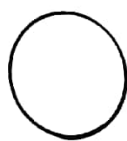

غَلِي كَه نَاسْتَا يَم خَو خَو تَكْرَمَه زُهْ
مَه خَامُوشِي كَانِي كَوَلِي نَه شِي
غَرُونَه لَوَا شِي نَدِي چِي غِي اَو نَكْرِي

وږمه وږمه شي په هوا کښې ورکه
او پانږې پانږې شي په لار کښې خوره
غوټې چې کله شوه پکښې پاتې شوي

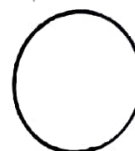

رب به ې روغ کړې که ناروغه يم
د ډاکټرانو دوايي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

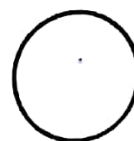

اوس دې ستم تاه د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تنډې حال وایمه
نو په سیند ونوکښې اوبه اوچې شي

شي چې اوس شاري د سپوږمې پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د بنايست د موسيقي موجوده

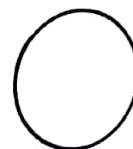

ټکور ټکور به ې زخونه نه وي
چې ې په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرې خوره شي

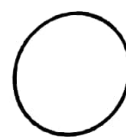

اومنه بد هسې د شپې مه وايه
نمر لا وړمبې څرکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شي د وږمو قافلې

په زړه چاودون پوري مې خاندي شله
چې لوبه تنده شوه سپوا کلي کنيې
د ښار په بنگ باندي ډاکه پرېوته

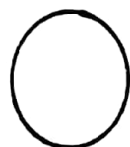

زه به دې زهرو باندي نه وړلم
مخ به له مانه اړولې و تا
نو ما به ساه هم اخستې نه وه

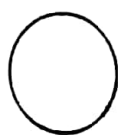

وايي شكونه په تا نه كوم خو
داسې بي وخته چې له كوره اوچي
زه دې د زړه له زوره خلاصه كېمه

شپږينه وايي له نظره به شي
هله قدم بده له درشله بهس
چې بسپلني درته لوكي كېمه زه

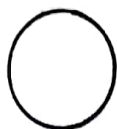

ما به له دې بلا نه څوك خلاصوي
ته چې په نيمه شپه كسي پرانيزي
پېريان راپاسي په ما كټ اوپوي

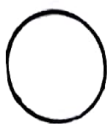

چې هلوځلو يې هېڅ خوند اونكړو
كونه يې وېدل هرڅه په شرق اوگله
خو رب دې اوس زما خاوند اوښيني

دُ ژوند رفتار لا اودرولے شي څوڪ
داسې په وړاندې زمانه لاره شي
چې آينه دانه وانه لاره شي

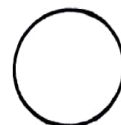

له خپل عادتو او پرېدو نه شي خو
اووړي داخل راتو غږ مڼه كوه
بيا به قسم دے داسې كار نه كوم

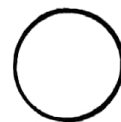

پخه توبه كه لې ويستلې ده هم
په پټو سترگو پرې باور مڼه كوه
پرے كه اوسوږي خو ول وي پكتې

شېرینې ستا گياي په سر سترگو خو
كه دې زما دابده وړخ اولیده
درنه به او تېستې د شېرې خوبونه

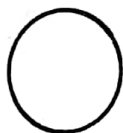

خاغا زړه به خرابېږي زما
لا خو مې سترگې هم ورغلي نه وي
تا د كچه خوبه راپاسولم

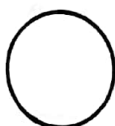

بهر چې نه كړې له درشل نه قدم
چې لې ډولې د پلار له كوره اوځي
پوښه د بنځي جنازه پورته شوه

اوس راتہ خاندي چي مې سر غوڅوي
ياد کړه چي حان به مې له ټوقې ورځه
نو تا به کړيکه کړي چي غرقه شومه

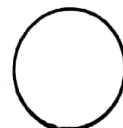

مردار خواره وي د ذت سره مخ
رب نه د باز غوندي فطرت او غواره
پر بنده د بل په نهرې تشخوند ما وه

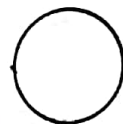

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندي چري
حقه خبره ما کولې نه شوه

چا درته او بنودلي دا خبري
چي د پهانسي تختي ته ما خپروي
او وايه ستا خوله کښي د چا ژبه ده

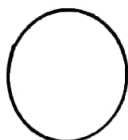

خدائے شته چي کانه جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لاه کله شوه چي
لگيا ده توت ته بيکيا نه وايي

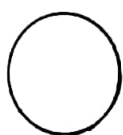

ستا سر ته زې خو يادې کلي کښي
نن دي د چا سترگي ليدلي دي چي
د پوکښي نه دي هوا وځي ده

وار مي خطا وي چي قيامت رانه شي
خو چي چا پيره اذانونه واورم
زبه مي قرار شي په سعيده پرپوځم

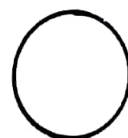

زه عجا هديم د اسلام اومتی
د پر گنهکاريم خو که وخت راځي نو
زما د تورې زور به هم اووینئ

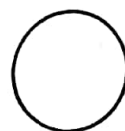

ساینس دے کنهوتضادونوکښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پتوسترگوبه قرآن پسې ځم

خدائے شته چي ساه لاله تياره دوجبوي
شبع له دي غمه وژلي ده ما
د پتنگانو خون راپوري نه شي

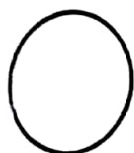

د خپل ماشوم خيال به ي نه ساتلو
چي رب ترې واخست نو اوس هغه بنغه
ځان سره غپږ کښې کوو اكي گړخوي

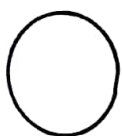

بي شکه ځان بناي شريفه وينه
دا درته نه وایم چي بددي اوو
خو د يو لاس گوتې هم فرق لري

يم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانوپه خه طبعي اوکوم
زه لا اله الا الله واهمه

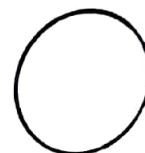

نن راته جبل کني يوقدي اوويل
هره خبره باندي سوچ وي پکار
توکلي لاري خولي ته نه رايي بيا

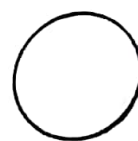

تا چي دالي کري راويس د ميني
د هغي پلارپه رنگي حال شو زما
چي ناوي نور ورته په کورناستوي

کافي رے دومره اطمینان ما سره
چي مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مری ته لاس اچوم

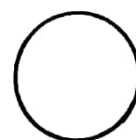

ما کني مگني خرابي دي منم
هينچ د خيل خان زه صفائي نه کوم
خو رب دي نکوته اوس پام کري زما

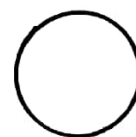

تو بي اوباسمه تو بي ماتوم
بلا کمزورے يم بي وسه يمه
رب ته زاري کوم چي ما اوغيني

بن خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چي په گوره باندي مري د بيمتان
خله ي زهرو باندي اوورنه

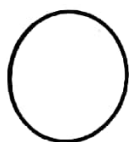

زه د انسان بي حرمتي نه كوم
خو چي وينا د پيغمبر رد كوي
نو كوڅه ډب سپي ترينه بنه كومه

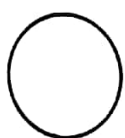

د سياسي رهتيا ژوند خاوري شه
د امرسي خوند ي په خوله كښي وي لا
يو زور اور ي بي نپتي كسه كړي

اش پرېوځي په ماحول د گناه
د بنسار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه از مري يوه پيچري كښي اوسي

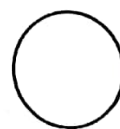

موشكافي دي ي په شرق اوگي
چي شريعت سره په لاره نه ځي
بيضي زه داسي تصوف نه منم

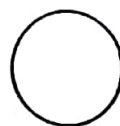

څنگه وي نوره د ايمان كزوري
رانه چي اوس د جبعي مونځ شي قضا
زړه كښي زره هم ملاسته نه شم

بېخي صفا خبره اوکړمه خو
کښې مطلبونه ترې ياران اخلي
چاته له وږې اوس سلام نه کوم

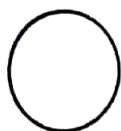

کښې بنسټونه يې په سترگو کښې وي
خو بې دسې يې راڅخه داسې کړي
لکه د ناوې مخ په اور اوسوزي

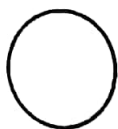

بې حايه ضد دې داسې رڼې مړې کړم
لکه بيد بخته پښته پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بگړي ماتوي

هېڅ ترې نه طبع د انصاف مه کوه
چې عقیده يې جوړه شوې وي دا
جنگ کښې روا شي ناروا کاروند

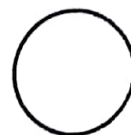

زه پخپل کور باندې تېر اوښه اوس
هم يوه لار ده هره ورځ پرې ښه
خو روزانه راته څه رې بدلوي

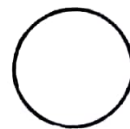

وېل يې داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابړک شوې په ما
تا جوړ مې پسي شوملې څکلي دي

ماه وایه، نه پته پته بی نسر په گوته
راسره داسی گوته تا اوکپه چی
په غریبلو سترگو هڅه نه وینم

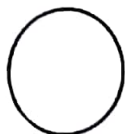

د تکلف محتاجه نه ده، مینه
وس چی دی نه رسی زمالیونئی
تاوده ستونه راته خله کوی

که ی په کور کښی هڅه درک نه لگی
خو چی مېلمه راکره راشی نو بیا
ورله خپل خان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښی وی منم
خودا د مینې سپکاوے کښمه
تنده د کله په پرځه نه ماتوم

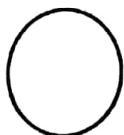

اونی په دغه غم کښی خان اوخوړه
زما پڅی مېوی به دی موسم کښی
د چا سپرو جولو ته خان غورځوی

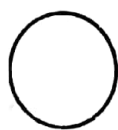

خپله لمنه په خان مه اړوه
دا ته چی بل بریندوی اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځی

دا بی نیازی د محبت اووینه
وايي د لوبې نه دي مړه شمه خو
رانه به نیار ته مزدوری له نه شي

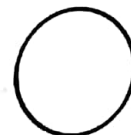

د ترخه مه اوخه د کلي اوخه
ستا مجبوری بی خایه نه دي منم
خو شوک په چم مالت کني غلانه کوي

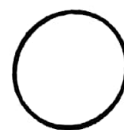

پي چې د تي ماشوم له نه ورکوي
ته خان ته مور په خه خبره وايي
سپي هم چو له خپل شوه ورکوي

اووایه بناده ورخ به خه اوویني
چي دوه پسي دا پستانه اوکوي
توله شپه چي ککوي حجره کني

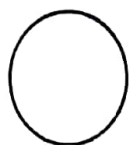

زار د بناریانو له نرمی نه شمه
بنی چي دوسره په سر اوختي
اوس ترې پستی له لوبی هم نه موي

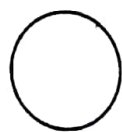

لکه شیشه ي زره ذره ذره شي
د شپي چي پاسي د رنیا قاتلان
په کانو اولي د کوخو بلیونه

هسي بي حايه خوشحالين پي پي خه
ما چي ترياقي د محبت خي دے
د ماد پي زهرو باندې نه مرماه زه

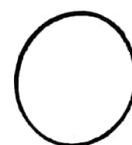

کور لانه ورک دے او د ژمي شپه ده
ستا د نظر تاوونه هم ساره دي
دا بي حسي مي چرتاه کاڼه نه کړي

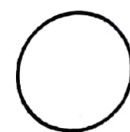

سترگي پي دي کني خه مري شي دچا
چي سپر اوږه خان له پيدا کړمه زه
نو د کارغانو سپل راټول شي پي ما

د سانس دا معجزه هم اوويني
مياندوته داسي ستي اوکوي
چي پي بچو ورله زيږه راوړي

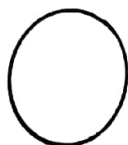

چي پي پي وي اشتهار اوکتا
وييل ئي دا پي بچو مېر ظلم دے
دوو نه سپوا بچي راوړه نه شم

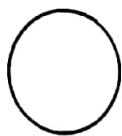

دخدای کارونو کني خوک خه اووايي
زما نظر چي پي لټون و د چا
اوس مي پي سترگو باندې بيه نه لکي

سر ترې قلم کړه ورته گوري خله
له دې نه لويه بې ننگي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

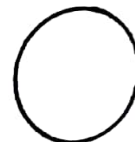

د پښتو شمله به نه تپتوي
خبره ستا زما تر منځه ده او
ته د بېگم نه مشوره اخلي

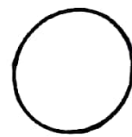

رښتيا وينا به په هر حال کښي کوم
سترگه زما د هېڅ نه هم نه رږي
په ما توتان خله څنډې شپړيږي

د چاپه نه غوښتلو هېڅ اونه شو
د دوو پيه تېر کښي ئې لس اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

د احمقانو څه لکي خونه وي
وايي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښي غوږل نه کوي

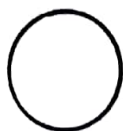

چرتنه د يو لاسه خټلے دے پېرې
تا چې په خپو نگرينې پورې کړې
زه به دې هم تپوس له در نه شمه

شوک د فطرت لاري نيولے نه شي
زغم چي سدوا شي تاته بنه پته ده
گرداني شهلا، آتش نشان شي غرونه

نن چي مي شوندي ورته اوچيچلي
وٺل مي خپل علاجه په وخت وي پکار
ستا په مانغو کښي جوړ چينچي شوک دے

شوک ترينه سمه ورځ بيدلے نه شي
راښخه مي اوښکو په رخسار خواره کړه
بنکاري چي بيا چاته اوبه خروي

وېر مبارک ورته د لوسته واده شه
خوستا د سپين سر نه قربان شم ابي
بسي له مياندو نه چي شوکوي

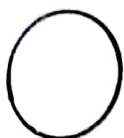

هر شخه چي ووخوتابا چوڼ نه کوو
راته په شا چا وټولے مي جور
داسي چي خولي پوري ده چه اوترو

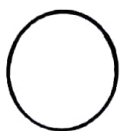

درسه دا خبره نه منه
که زړه دي تور دے له دنيا زاهد
نو بيا د کور سفېدي خله کوي

زُهَ هَادِثُو رَا ثَوْنَدَے کَرِے یِمہ
رَانہ چِی لَاس دُ مِیَنِی رَابَنکَلُو تَا
دُ سِیَنَد چِیو رَالہ پِنَاہ رَا کِپَلہ

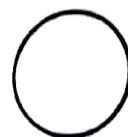

تہ خیلہ لور خور قَرَمِزَنہ گِہنہ
خو مَآخُہ دَاسِی اَوِرِیَدِی دِی چِی
خیلہ بَرِجُو لہ پَرِی دِی بَاتِہ بِنِہ وِی

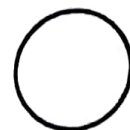

دُ رَوْنَد پَہ ہر پَرَاؤ تَنور لِبہ دَے
دُ بَارَانُونُو اَنتَظَار مَہ کَوہ
چَرِتہ وِرِیجِی غَرغَنَدَہ اَوِنکِرِی

دُ دِش دَا لَوُے اِحْسَان بَہ تُو کُ هِیرو
لَا جِیَنکُو دُ لُتُو کَالُو نَہ وِی
دُ پِنِغَلتُو بَ غورِخُٹکِ ی مَلا مَاتَہ کِرِی

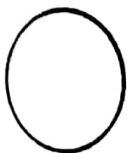

چَا لہ ہَم نَہ وِرکُو یِ حَاے پَہ زِرِہ کِی
پَہ صَفَا یِی بَانَدِی یِ مَہ تَہ رُوخِہ
ہِیرو خِیل مَچ دُ اُیِیَنِی نِتَہ دَے

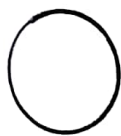

سَر کَہ مِی غَوَارِی نُو پَہ خُو دِ کِی اِصہ
کَہ سِیَادِی دِی پَہ حَا ن رَا وِستَی
سَر بَہ ہَرخُہ تَہ وِر پَہ خُو یِ کِی زَہ

ويښي ې اوڅکلي زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه گرځوي
رب دې د خوږې لارې داروگړي زما

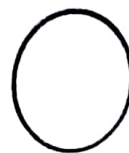

زه بدگمانه ستا په مينه نه يم
خو څنگه زده کړم د راگونو ژبه
مزدور غريب د لوبې غوږ نه ويښي

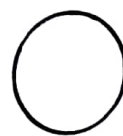

شپږينې دا يو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوبښي اواز پېژني

راته ې مه وينه خړي پرېږدوه
يتيم که ډېر هم خداي خوشحاله کړيو
خو د ژړا عادت ترې اوسنه وتو

چاته د سپي سرې نظر نه کوي
هسي ې ځايه پرې ځان مه سپکوه
کانه هغه دروند وي چې پروت وي په ځان

د حقيقت زهر گوتېاي دي ما
زه خو د خوب دنيا کښې نه اوسمه
پنځله په څه غږېده کښې زوے راکوي

دُ شاعر چاپ کتابونه

۱. دُ رنہا سپوری، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)
۲. ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۳ء)
۳. سترگو کښې خوب دُ چکودر پاتې نه شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
- روپے ایوارډ یافتہ چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء
۴. راتہ غوږونو کښې بنگړي شرنګوي
دُ پښتو ھاڼکو مجموعه (چاپ ۱۹۹۸ء)
۵. گرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)
۶. کابڼي دکھل پټه لاس کښې خوندي نه کوي
دُ پښتو ھاڼکو مجموعه (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

۱. وايه زما دُ خوب تعبير بيه خدئ وي
پښتو شعري مجموعه
۲. رضا حمداني شخصيت اور شاعري، ایم۔ فل مقالہ
۳. بيباکئي اظہار، دُ اردو تقریرونو مجموعه

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**